

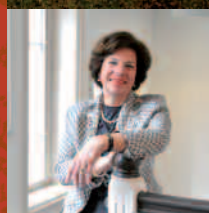
OVER Oegstgeest

Halfjaarlijks tijdschrift
24e jaargang nummer 1

Mei 2012

Losse nummerprijs: € 4,50

EEN UITGAVE VAN DE VERENIGING OUD OEGSTGEEST

de **G**rote
Geschiedenisquiz
van **O**egstgeest
Vrijdag 26 oktober 2012

Diepgaande
kennis is
niet nodig!

Toegankelijk
voor
iedereen!

V **O**

Vereniging Oud Oegstgeest

25 JAAR

De Landman, Hans Bayens.

In deze rubriek mijmert steeds een andere schrijver of dichter over zijn woonplaats Oegstgeest. Hans Ludo van Mierlo is auteur van onder andere een aantal boeken en essays over banken, een groot aantal kinderboeken, een roman, een dichtbundel en diverse filmdocumentaires. In deze rubriek werd hij voorafgegaan door Corien Botman, Teun Klumpers en Hans Ulrich. Van Mierlo geeft het schrijversstokje door aan kinderboekenschrijfster Martha Heesen.

DOOR HANS LUDO VAN MIERLO

OEGSTGEESTER MIJMERING

Mensen die me voor het eerst bezoeken, kijken er van op. Bij mij aan de Rijnzichtweg is het Rijnzicht weg. Eerlijk gezegd is het er nooit geweest. De Rijnzichtweg voerde vroeger naar de Rijnzichthoeve op de grens van Oegstgeest en Rijnsburg waar de Rijn op weg naar Katwijk plots een flinke bocht maakt. De boerderij lag ergens ter hoogte van de Floresstraat waar nu een bronzen tuinier op zijn schoffel geleund heel toepasselijk in de richting van het Rustenburgerpad staart. Deze gemeentewerker, zoals hij in de volksmond heet, volgt nauwgezet hoe aan de overkant Nieuw-Rhijngheest traag uit de geestgrond oprijst. Ook voor hem geen Rijnzicht dus.

In de verderop in het dorp gelegen Duinzichtstraat is het uitzicht ook minder dan de naam belooft. De straatnaam verwijst naar het voormalig klooster Duinzicht waar de bewoners decennialang zicht hadden op de duinen kilometers ver weg.

Leidenaren op weg naar de kust werden in vroeger tijden al op de Rijnsburgerweg vriendelijk gewenkt door de toren van de Willibrordkerk in Oegstgeest. Als ik vandaag aan kom fietsen, oogt de toren nog steeds gastvrij, maar over het dak van het middenschip van de kerk kijkt inmiddels een flatgebouw mee.

Toch is het nog geen kommer en kwel in ons dorp. Op veel plaatsen getuigt het nieuwe van respect voor het oude. Soms na een beetje aandringen. Het gedateerde Café Centraal aan de Geversstraat tegenover de vroegere garage Kamsteeg werd een modern appartementengebouw. Mede dankzij de bemoeienis van buurtbewoners detoneert het niet met zijn karakteristieke omgeving.

Aan de Willbrordrotonde, ingeklemd tussen de Geversstraat, de Rhijngheesterstraatweg en de Deutzstraat, ligt de grotendeels vervallen Van den Ameele locatie. De plek van het voormalige garagebedrijf schreeuwt al jaren om ontwikkeling. Ik zie hier graag een van alle zijden langzaam oplopend appartementengebouw, grillig als een apenrots, dat het inkomend verkeer uitnodigt en waarschuwt: u rijdt nu een bijzondere gemeente binnen.

Zonder twijfel krijgt dit gebouw tegenover de kerk een modieus-ouderwetse naam als Kerckestaete of Willibrordstaete. Ik hoor in gedachten al hoe over zestig jaar een jongetje aan zijn vader vraagt waarom het gebouw zo heet. Zijn vader weet het wel. 'Hier heeft vroeger een kerk gestaan.'

COLOFON

Redactie: Anke Casteel,
redactie@oudoegstgeest.nl

Bijdragen: Sylvia Braat, Michel van Gent,
Carla de Gloppe-Zuiderland, Freek Lugt,
Hans Ludo van Mierlo, Joke Nieuwenhuis,
Herman Oost, Willy Tordoir, Pascale van
der Vorst, Margreet Wesseling.
Vormgeving: Tra|design]
Druk: Drukkerij De Bink
Oplage: 890

VERENIGING OUD OEGSTGEEST

Bestuur

Voorzitter: Harry Vissers
Secretaris: Bernadette Fortuyn
Penningmeester: Jan Janssen
Lid: Marlies Merkestein
Lid: Peter Sigmond
Lid: Nenke van Wermeskerken

Secretariaat

Willem de Zwijgerlaan 27
2341 EG Oegstgeest
Telefoon 071 517 29 09
secretaris@oudoegstgeest.nl
www.oudoegstgeest.nl
Lidmaatschap VOO: € 17,50
Bankrekening 56.69.41.538

Ereleden

Mr. J.J.L. de Soeten (1994)
L. Driessen (1998)
Ir. P. Hellinga (2006)
M. Lugt-Rethans (2010)

Hoewel aan de samenstelling van deze uitgave de grootst mogelijke zorg is besteed, kunnen de uitgever, (hoofd)redactie en auteurs niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Inhoud

Zo kort na het verschijnen van het jubileumnummer van *Over Oegstgeest* ligt hier alweer het meinumnummer voor u. Zoals u weet is het jubileumtijdschrift in heel Oegstgeest verspreid, als cadeautje van de VOO aan de Oegstgeester gemeenschap. We hebben naar aanleiding van dit initiatief tientallen hartverwarmende reacties en felicitaties ontvangen en inmiddels ook een stroom nieuwe leden mogen verwelkomen. Maar... we willen meer leden. Het is onze verjaardagswens om aan het einde van het lustrumjaar duizend leden te hebben! U kunt ons daarbij helpen. Door vrienden, kennissen, een buurman of buurvrouw te vertellen hoe leuk en waardevol het lidmaatschap van onze vereniging is en ze net dat laatste zetje te geven om ook lid te worden. Door het jubileumtijdschrift hebben wij een bodem gelegd; heel Oegstgeest kent de vereniging nu! Helpt u mee om nog meer leden te werven? Alles over de ledenwerfactie leest u op p. 31.

De dames Elshof – Leden van het eerste uur ► 4

De VOO bestaat 25 jaar en zolang zijn ook twee van de vijf dochters Elshof lid van de vereniging. Een gesprek met alle vijf dames Elshof over 'hun' Oegstgeest.

Burgemeester Du Boeuff – deel 2 ► 6

Een periode van de verzakelijking van Oegstgeest.

Van verzetsmonument tot oorlogsmonument ► 10

De Tweede Wereldoorlog was nog maar net voorbij of er ontstond in Oegstgeest al strijd over de oprichting en plaatsing van een verzetsgedenkteken.

Potscherven ► 14

Al spittend en gravend in je eigen tuin op een tastbare verbinding tussen heden en verleden stuiten. Het overkwam dr. H.A. Reterink.

Iets Lugtigs ► 16

In deze nieuwe column worden actuele onderwerpen spits en uitdagend behandeld. Dit keer aandacht voor 'de heilige eik'.

Uit het archief gelicht ► 17

Het bevel tot het oprichten van een rondoute in het rampjaar 1672.

85 jaar korfbalvereniging Fiks ► 18

De Oegstgeester korfbalvereniging Fiks bestaat dit jaar 85 jaar. De gloriejaren van de christelijke korfbalvereniging liggen al weer een hele tijd terug.

Chauffeursgraf ► 22

Het 'chauffeursgraf' of 'autokerkhof' bij het Groene Kerkje.

Boek Oegstgeester Brandweer ► 25

300 jaar Oegstgeester Brandweer. Enkele bevindingen uit het archiefonderzoek.

Een kunstzinnige blik op Oegstgeest ► 27

In dit deel van de tweeluik over Jan Wolkers aandacht voor de meer volwassen invulling van zijn kunstenaarschap.

Actueel ► 30

De Grote Geschiedenisquiz van Oegstgeest, ledenwerfactie en lezersreacties.

In Beeld ► 32

De dames Elshof, VOO-leden van het eerste uur

Als er één familie nauw verbonden is met Oegstgeest, dan is het de familie Elshof. Vader Elshof startte in 1930 een slijterij aan de Kempenaerstraat 39: Het Wijnhuis. In dit huis werden zijn vijf dochters geboren. Hij zette zich in voor het sociale leven en de katholieke kerk binnen zijn dorp en stuurde zijn dochters er regelmatig op uit met de collectebus voor allerlei goede doelen. De betrokkenheid ging over van vader op dochters. Twee van hen zijn leden van het eerste uur van de Vereniging Oud Oegstgeest. En allemaal vinden zij het belangrijk dat de historie van hun dorp voor de toekomst bewaard blijft.

DOOR PASCALE VAN DER VORST

De familie heeft altijd een sterke band gevoeld met de plaatselijke middenstand van Oegstgeest. Vader Elshof runde samen met zijn vrouw Het Wijnhuis en zijn schoonfamilie bestierde van 1906 tot 1977 de bakkerij in Huize De Olmen, even verderop aan de Geversstraat. In 1960 nam Toos Paddenburg-Elshof met haar echtgenoot Het Wijnhuis over en Margot Daems-Elshof begon in 1983 een antiekzaak in De Olmen. Margot vertelt dat er bij haar ouders thuis altijd veel aanloop was. 'Vooral in de oorlog hadden we meestal wel gasten aan tafel'. Toos vult aan: 'Drank was op rantsoen en bleek destijds een goed ruilmiddel voor voedsel. Onze ouders hebben het nog aan de stok gekregen met de Duitsers, aan wie ze verplicht drank moesten leveren.'

Een paar zussen herinneren zich dat mensen dagelijks de krant kwamen lezen bij Het Wijnhuis. 'Aan de voorgevel hing een kastje met glas ervoor. Iemand van het *Leidsch Dagblad* hing daar elke dag de krant op', aldus Marijke Elshof. Ze weet ook te vertellen dat overlijdensberichten mondeling werden afgekondigd. 'Er kwam een aanzegger in een zwart pak en hoge hoed de zaak binnen om het

overlijden van een dorpsgenoot aan te kondigen. We noemden ze zwarte raven, ik vond ze angstaanjagend.'

ALTIJD HEIMWEE

Hoewel bijna alle zussen ook elders hebben gewoond, zijn ze nu alle vijf weer terug in Oegstgeest. 'Ik had altijd heimwee. Dat begon al toen ik in de jaren veertig intern

Het Wijnhuis, 1950.

Het Wijnhuis, 1966.

ging op de MMS, de Middelbare Meisjes School, in Voor- schoten. Ik kon niet wachten tot ik weer naar huis mocht', vertelt Wies Vollebregt-Elshof. Ook haar jongere zus Marijke was liever in Oegstgeest dan in Voorschoten: 'Het is hier zo groen. Ik herinner me nog dat de huizen aan de overkant bij ons in de De Kempnaerstraat voortuintjes hadden. En achter ons huis lag een open veld tot aan de Prins Hendriklaan, waar we hebben leren schaatsen. Als kind liepen wij graag door 'de lanen' naar onze school aan de Rhijngeesterstraatweg, dat vonden we een bijzonder mooi stukje Oegstgeest'.

LANDJE VAN BREMMER

Hoewel sommigen van hun echtgenoten 'van buiten' kwamen, zijn alle zussen getrouwd in het voormalige gemeentehuis aan het Wilhelminapark en in de Willi-

Huize Curium, de sloop vormde de aanleiding voor het oprichten van een Werkgroep voor Behoud van Monumenten, de voorloper van de Vereniging Oud Oegstgeest.

Op de plek van Huize Curium aan de Rhijngeesterstraatweg staat nu Résidence Alexander.

brordkerk. Vreselijk vonden ze het toen het mooie Curium tegenover hun kerk eind jaren zeventig werd gesloopt. Ze waren niet de enigen, want de sloop vormde de aanleiding voor het oprichten van een Werkgroep voor Behoud van Monumenten, de voorloper van de Vereniging Oud Oegstgeest. De zussen zijn blij dat de Jelgersmakliniek later dankzij de vereniging een mooie bestemming kreeg en ook kasteel Oud-Poelgeest dragen ze een warm hart toe, evenals het landje van Bremmer aan de Leidsestraatweg. José Elshof, de jongste van de vijf, zegt: 'Het zou een groot verlies zijn als daar ooit bebouwing komt. Ik heb op Open Monumentendag trots aan een vriend laten zien in wat voor mooie gemeente ik woon, we bezochten onder andere Oud-Poelgeest, de Pauluskerk en het voormalige postkantoor aan het Wilhelminapark, stuk voor stuk prachtig.'

SLOOP VOORKOMEN

Vier zussen Elshof zijn lid van de Vereniging Oud Oegstgeest, Wies en Margot vanaf het eerste uur. Margot is zelfs betrokken geweest bij de eerdergenoemde historische werkgroep voor monumentenbehoud. Ze stelde Huize De Olmen open voor vergaderingen die frequent gehouden werden, 52 in totaal. Margot: 'De groep probeerde een gemeentelijke monumentenlijst op te stellen om verdere sloop te voorkomen, maar het was lastig, want de gemeente had hier nog geen oren naar. Dat is pas gekomen na de oprichting van de vereniging. De werkgroep bestond uit: Dolf Cohen, voorzitter, Jan de Soeten, Bert Driessen, Jan Terwen, Aad Paardenkoper, Loek de Groot en Margot Daems. Toen de Vereniging Oud Oegstgeest daarna werd opgericht in 1987, meldden zij en haar zus Wies zich meteen aan als lid. Veel plezier beleven de zussen aan de lezingen met foto's van het dorp van vroeger. Margot: 'Daar kunnen wij geen genoeg van krijgen, het is een feest van herkenning!'

Het VOO-bestuur van het eerste uur, van links naar rechts de heren Matze, Driessen, Paardekooper, mw. Nieuwenhuizen Segaar en dhr. de Soeten (uit Oegstgeester Courant 15 april 1987).

Van verzetsmonument tot oorlogsmonument (deel 1)

DOOR MARGREET WESSELING

Vanzelfsprekend wilde Oegstgeest zo snel mogelijk na de bevrijding een verzetsmonument maar dat was niet zo eenvoudig als het nu lijkt.

Op 13 juli 1945 was er een waarschuwend rondschrijven aan de gemeentes in Nederland van De Groote Advies-Commissie der Illegaliteit uit Amsterdam. Dat was een 'Commissie ter toetsing en coördinering van alle plannen die er bestaan tot het oprichten van monumenten, het organiseren van tentoonstellingen en het uitgeven van publicaties de illegaliteit betreffende'. Hiermee beoogde men 'te verhinderen dat:

1. dergelijke monumenten, tentoonstellingen of publicaties een onjuist beeld geven van de illegaliteit;
2. er een onevenredigheid zou kunnen bestaan in verschillende plaatsen ten aanzien van eerbetoon aan vroegere illegale werkers;
3. initiatiefnemers, die zelf niet brandschoon zijn geweest tijdens de bezetting, hun plan tot uitvoering brengen'.

De brief was niet ondertekend. De argwaan was duidelijk.

DE EERSTE GEDENKSTEEN

Het eerste gedenkteken in Oegstgeest was al weken eerder onthuld. Op dinsdag 26 juni 1945, in de officiële feest- en herdenkingsweek, was er een plechtige bijeenkomst op de hoek van de Koninginnelaan en de Frederik Hendriklaan. Er waren toespraken en er werd gezongen en de burgemeester aanvaardde de gedenksteen namens de gemeente. Op 5 mei 1946 werd hij ingemetseld in de stenen bank op

die hoek (afb. 1). Er zijn nog steeds drie bankjes rondom de vijver. Zij worden geflankeerd door oude taxussen, symbool voor eeuwig leven.

Toen in 1949 het verzetsmonument in het Bos van Wijckerslooth werd opgericht, vonden sommigen in ons dorp dat het voorlopige monument overbodig was geworden. De Oranjevereniging stelde zelfs voor het 'te laten vervallen', een wat ongelukkige term voor een gedenksteen van het eerste uur, blootgesteld aan weer en wind. Op 17 maart 1950 kwam er dan ook een petitie met tien folioevellen vol met handtekeningen: de gedenksteen moest ter plaatse

Afb. 1 De eerste gedenksteen in een bank bij de vijver aan de Koninginnelaan. Ter herdenking aan de inwoners van Oegstgeest gevallen voor vrijheid en recht 1940-1945.'

gehandhaafd blijven en de kortelings aangebrachte aanplant van coniferen, die het uitzicht op de steen belemmerde, moest ten spoedigste verwijderd worden. Hierop reageerde het Comité Herdenkingsmonument weer met een lange brief. Kort samengevat kwam het erop neer dat *'het voorlopige monument geen enkele waarde of betekenis meer heeft'*; dat aan de handtekeningenlijst weinig waarde moet worden toegekend; en dat het *'hoogst zonderling'* zou zijn om twee monumenten in één dorp te hebben want dan zou er op beide plaatsen een herdenking kunnen plaats hebben, *'een uiterst pijnlijke zaak'*. Het comité stelde voor: *'de nimmer door de gemeente in eigendom aanvaarde steen . . . een plaats te geven bij het definitieve monument'*. De gemeenteraad gaf daar uiteindelijk toestemming voor op 28 februari 1951. De gedenksteen werd aan de achterkant van de muur van het monument in het bos, boven het poortje aangebracht.

HET VERZETSMONUMENT IN HET BOS

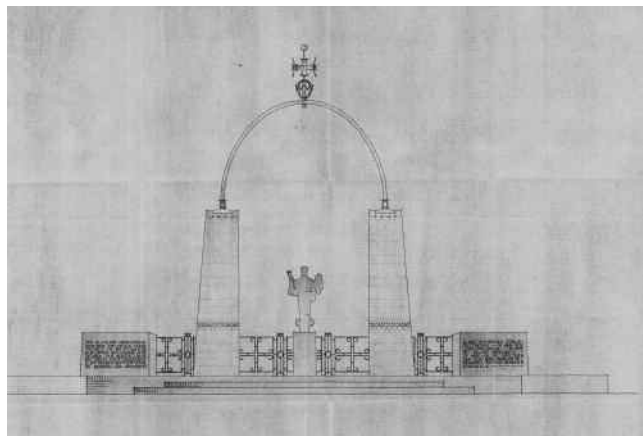
Had Oegstgeest maar een echt dorpsplein gehad dan was er misschien minder ruzie geweest, zo vlak na de oorlog.

Op 15 oktober 1945 werd een koninklijk besluit van kracht. Het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen vond het noodzakelijk *'regelen vast te stellen met betrekking tot oorlogs- of vredesgedenkteekens zoowel met het oog op aantal, plaatsing als aesthetische verzorging daarvan'*. En zo kwam het dat een plan van het plaatselijk Comité Herdenkingsmonu-

Afb. 2 Het beeld van H.J.M. Zweerus, zandsteen. Jonkman beschrijft het als: *'een oprijzende verzetsstrijder die zijn wapen gereed houdt, zij het verdekt onder de arm.'*

ment goedgekeurd moest worden door B en W, de gemeenteraad, een provinciale commissie, een centrale commissie en de minister van O, K en W zelf. Desondanks ging het Comité aan de slag en schreef een wedstrijd uit. De plaatselijke architect Ir J. Jonkman won, hij kwam met prachtige tekeningen om *'met zo weinig mogelijk middelen een ruimte te scheppen voor een beeldhouwwerk'* en de Amsterdamse beeldhouwer H.J.M. Zweerus zou een beeld hounen om *'een letterlijke visualisering te geven van het thema verzet'* (afb. 2). Het oorspronkelijke ontwerp uit 1946 (afb. 3) zag er anders uit dan het monument zoals wij het nu kennen. Jonkman tekende vier granieten kolommen die vier kwartronde ijzeren ribben ondersteunden waardoor de illusie van een koepeltje ontstond. Zoals op de tekening te zien is zaten de stenen met inscripties op een andere plaats en leek het beeldje nog niet erg op dat van Zweerus. Later werden de achterste twee kolommen vervangen door een bakstenen muur waarin een poortje werd uitgespaard. Misschien was het graniet te duur, alle bouwmaterialen waren schaars en duur in die tijd. De hardstenen platen met inscripties kwamen in de muur terecht (afb. 6 en 7), de Bijbelse tekst in de rechtersteen (afb. 4) werd vervangen door een tekst

Afb. 3 Oorspronkelijk ontwerp J. Jonkman, december 1946. Vooraanzicht.

Afb. 4 Inscriptie uit ontwerp 1946. 2 Timoteus 4, 7 en 18.

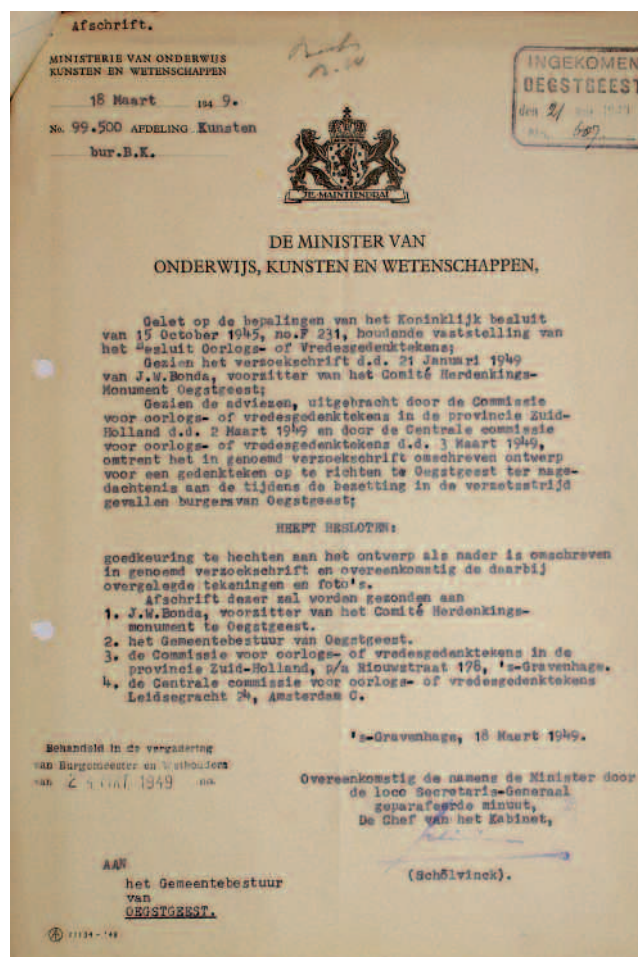
uit de Gysbreght van Aemstel van Joost van den Vondel en het poortje kreeg een ijzeren hek (afb. 8). De afmetingen waren aan de ruime kant, Jonkman had een robuust en toch lichtig bouwwerk geschapen. Maar waar moest het komen te staan? Je moet er niet aan denken dat dit geheel bij de vijver aan de Koninginnelaan zou zijn gebouwd.

In die jaren (1947-1948) werd gewerkt aan een uitbreidingsplan. Onze snelgroeiende gemeente had niet alleen behoefte aan huizen maar ook aan een wandelpark. Volgens een bepaalde formule, die in sommige grote steden werd toegepast, moest er per inwoner drie vierkante meter buurt- of wandelpark beschikbaar zijn. Voor die uitbreidingsplannen vond de directeur gemeentewerken het noodzakelijk de Hofdijk door te trekken naar de Rhijngheesterstraatweg dwars door het bos Duinzicht! Het bos was eigendom van de Stichting R.K. Seminarie voor de Nederlandsche Koloniën en mocht volgens een testamentaire beschikking niet verkocht worden. In het algemeen belang zou het best onteigend kunnen worden en dan kon het 'een groen recreatieoord worden, gelegen in het toekomstige centrum van onze gemeente'. Bovendien zou het bos een prachtige plaats kunnen zijn voor het op te richten verzetsmonument.

De onderhandelingen met de eigenaresse van het bos verliepen voorspoedig. In de raadsvergadering van 17 maart 1948 werd besloten het grootste deel van bos Duinzicht, te weten 'het lustpark en twee vijvers', te onteigenen in het belang der volkshuisvesting. De overdracht vond plaats op 14 december 1948 en het bos kreeg een nieuwe naam: Bos Van Wijckerslooth, naar de bisschop die de buitenplaats in 1834 had gekocht om er een seminarie te stichten; dat is er nooit gekomen. Niet lang daarna werd een 'c' aan de naam toegevoegd: Bos van Wijckerslooth. Bakker Kraaij bakte nieuwe spritsen: 'Wijckerslootjes' en fietsers in het bos zorgden al snel voor overlast. De Hofdijk is gelukkig nooit verlengd hoewel die verlenging destijds had moeten dienen als ontsluitingsweg naar het verzetsmonument. Op 11 februari 1949 deed het Comité Herdenkingsmonument officieel het verzoek een verzetsmonument op te mogen richten in het Bos van Wijckerslooth. De provinciale commissie had het ontwerp goedgekeurd en B en W stelden de Raad voor het verzoek in te willigen; dat gebeurde op 23 februari 1949. Maar dan breekt het verzet los.

EEN HEFTIG MAAR KORTDUREND PROTEST

Vele lange emotionele brieven werden geschreven. Op 30 maart werd het eerste protest van de Vertrouwensraad der v.m. Illegaliteit naar het Comité Herdenkingsmonument verzonden. De Vertrouwensraad spreekt bevreesing en teleurstelling uit. 'Bevreesing omdat uw Comité het blijkbaar nimmer wenselijk heeft geacht de gevoelens en gedachten, die ten opzichte van dit monument leven in de kringen der verzetsstrijders te vernemen; teleurstelling omdat dit gedenkteken niet zal worden geplaatst in het hart der gemeente.' Men heeft uit de plaatse-

Afb. 5 Goedkeuring van de minister van O, K en W.

lijke pers moeten vernemen dat het monument in het bos zal komen 'waar het voor niemand zichtbaar is' en vraagt of de minister van O, K en W deze ligging wel heeft goedgekeurd.

Het plaatselijk bestuur van de Stichting 1940-1945 stuurde op 31 maart ook een protestbrief. De stichting vraagt zich af of het monument wel duidelijk zichtbaar zal zijn vanaf de nieuw te projecteren weg (de doorgetrokken Hofdijk die er nooit gekomen is) èn vanaf de Rhijngheesterstraatweg. De eerst kortelings aangebrachte beplanting in het bos zal het vrije doorzicht vanaf de openbare weg belemmeren en 'in dat geval zou dus het gedenkteken worden verstopt'. Mede in verband hiermee vraagt men of de voorgenomen nieuwe toegangswegen tot het bos snel worden gemaakt. (Er was slechts één ingang.)

De Nederlandse Vereniging van Ex-Politieke Gevangenen (district Leiden) schreef over 'deze afgelegen plaats' en het Netherlands War Graves Committee wilde het monument liever 'op een in het oog vallende plaats'. Op 13 april schreven twee inwoners een vlammeende en ontroerende brief van twee kantjes: 'Een dergelijk ereteken behoort midden in het volle leven van alle dag en niet weggestopt in een bos'. De dag daarvoor hebben de Vertrouwensraad der v.m. Illegaliteit en de Stichting 1940-1945 al hun toestemming gegeven; het moet dan maar.

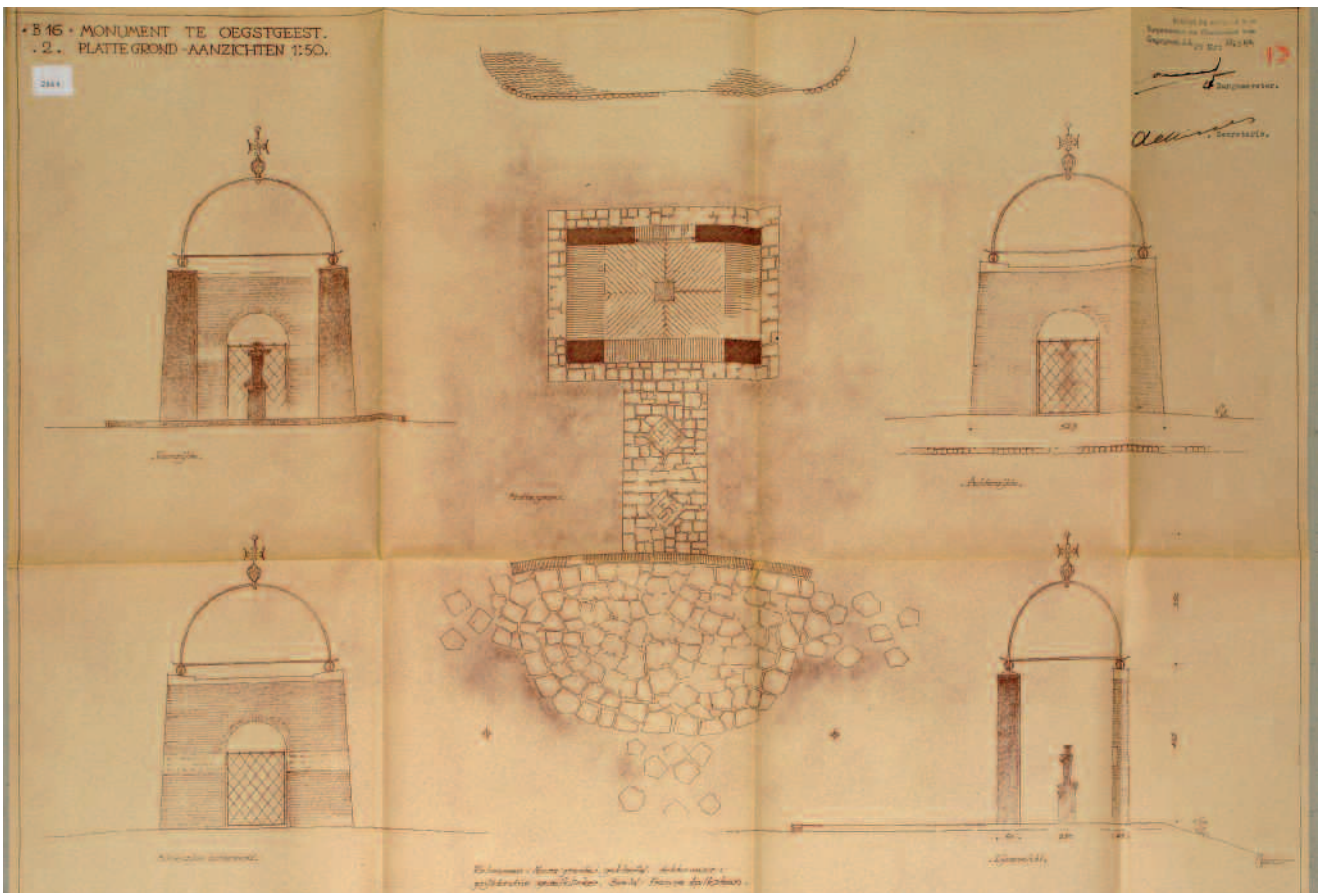

Afb. 6 De linker steen.

Afb. 7 De rechter steen.

Gijsbreght van Aemstel, rey van edelingen, regel 740 e.v.

Afb. 8 Bouwtekening J. Jonkman, september 1948, 69 x 50 cm. Archiefnummer 2864.

Inmiddels had ook de minister van O, K en W de plannen goedgekeurd (afb. 5). Jonkman die zijn sterke voorkeur voor een plaats in het bos had uitgesproken, kon aan de slag. Het wachten was nog op het Noors graniet uit Zweden. Op 15 oktober 1949 werd het monument onthuld, zie linker foto bovenaan op p. 6.

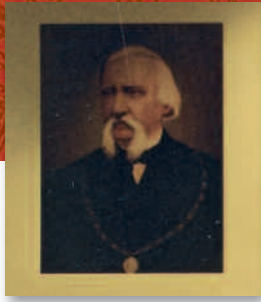
In het tweede deel van dit artikel dat in het novembernummer verschijnt wordt aandacht geschonken aan het beeld van Nouwens en de plaquettes met namen die ook niet zonder slag of stoot werden aangebracht. Er is veel

geruzied en gestreden rondom dit monument. Sta er eens even bij stil tijdens een wandelingetje door het bos. Het is een vredig plekje.

BRONNEN

- Riet van Dort en Bert Driessen, *Oegstgeest in bange dagen*, 1994.
- *Bundel 75 jaar Oranjevereniging Oegstgeest*, 1909-1984.
- Gemeentearchief Oegstgeest, Carla de Glopper.
- Vriendelijke mededeling Heleen Jonkman, dochter van J. Jonkman.

BURGEMEESTERS VAN OEGSTGEEST

H.D. TERWEE
1853-1895

J.M. DE KEMPENAER
1895-1900

J.G.M. VAN GRIETHUIJSEN
1900-1930

A.J. VAN GERREVINK
1930-1942 EN 1945

Op de tweede verdieping van het gemeentehuis hangen acht portretten van burgemeesters van Oegstgeest sinds het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815. Vanaf 1950 voerde H.L. Du Boeuff achttien jaar het bewind over de gemeente.

H.L. Du Boeuff (deel 2) Burgemeester van 1950-1968

DOOR HERMAN OOST

In het vorige nummer van dit tijdschrift is het aantreden van Du Boeuff als burgemeester in Oegstgeest in 1950 beschreven alsook zijn inspanningen om de annexatiedreiging af te weren en zijn voortdurende strijd tegen onzelfstandigheid van Oegstgeest. Zelf beschouwde hij dat als het alles overheersende element in zijn burgemeesterschap. Maar er gebeurde meer tussen zijn aantreden in 1950 en zijn afscheid in 1968. Bij dat afscheid constateerde hij dat zowel het aanzien als de innerlijke structuur van de gemeente zich wel zeer gewijzigd had, een meer zakelijk karakter had gekregen, en daardoor veel van het intieme en eigene van weleer verloren had.

En inderdaad, binnen het na de annexatie van 1966 resterende Oegstgeest had een enorme verdichting van de

van Du Boeuff te schrijven. Hij distantieerde zich er zelfs enigszins van door aan te geven dat hij slechts medebestuurder was geweest, voor het geval de ontwikkelingen niet als winst, maar als verlies werden gewaardeerd. *'Want alles wat tot stand is gekomen, danken wij tenslotte aan de besluiten van de raad en de voorbereiding van burgemeester en wethouders, geassisteerd door knappe adviseurs, een bekwaam ambtenarenkorps en een kritisch doch welwillend ingestelde Oegstgeester woongemeenschap'*, aldus Du Boeuff bij zijn afscheid. Toch was zijn optreden wel gericht op bevordering van deze ontwikkelingen en zette hij zich vaak persoonlijk in om zaken te realiseren. Zo speelde in 1958 de verbreding van de Warmonderweg, een noodzakelijke stap in de ontwikkeling van het noordoostelijk gebied. Zowel overeenstemming met Leiden, nodig voor verbreding naar de

... een kritisch doch welwillend ingestelde Oegstgeester woongemeenschap

bebouwing plaats gevonden. Het bebouwde areaal was meer dan verdubbeld en het landelijke gebied tussen de vooroorlogse (villa)wijken enerzijds en de A44 en het Oegstgeester Kanaal was min of meer vol gebouwd. Achtereenvolgens waren de Zeeheldenbuurt, de Bloemenbuurt, de Grunerie, de lanen rond de Homeruslaan/Cartesiuslaan, de Schildersbuurt, de bungalowwijk rond de Van Brouhovenlaan, de Voscuyl en het Lange Voortcomplex verzezen. Natuurlijk was dat niet allemaal op het persoonlijk conto

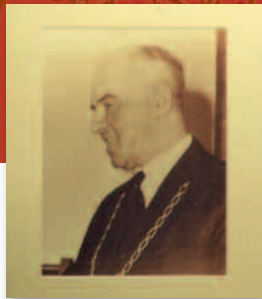
oostzijde van de weg die immers op Leids grondgebied lag, als de financiering lagen moeizaam. De zaak ging Du Boeuff zozeer ter harte dat hij een bordje met Warmonderweg boven zijn bed had hangen, zo zei hij tenminste tegen de gemeenteraad.

LANGE VOORT

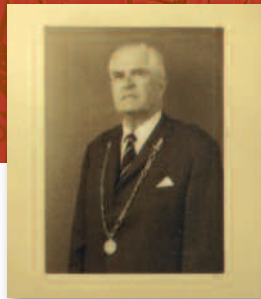
Ook de ontwikkeling van het woon- en winkelcentrum Lange Voort had zijn nadrukkelijke aandacht. Met de hoog-

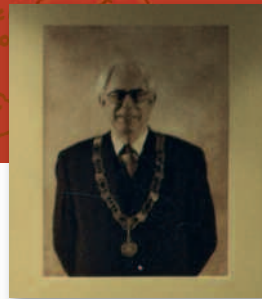
J.C. BAUMANN
1946-1950

H.L. DU BOEUFF
1950-1968

JHR. T.J.A.J. VAN EYSINGA
1968-1979

MR S.H. SCHEENSTRA
1979-1998

bouw was dit project dé exponent van de verzakelijking van het karakter van Oegstgeest. De projectontwikkelaar was bij de opening in 1967 Du Boeuff dan ook zeer erkentelijk dat het gemeentebestuur de moed had gehad dit project, dat hij een 'chirurgische ingreep' noemde, aan te pakken. Du Boeuff op zijn beurt gaf aan dat hij 'nieuw hart' een zeer terechte uitdrukking vond en dat hij blij was de realisatie ervan meegemaakt te mogen hebben tegen het eind van zijn burgemeesterschap. Tegelijkertijd benadrukte hij dat het karakter van de gemeente zich grondig aan het wijzigen was en dat de gemeenteraad daar terdege rekening mee moest gaan houden.

Een ander belangrijk element in de ontwikkeling van Oegstgeest naar dicht bebouwde woongemeente was de realisering van een moderne rioolwaterzuiveringsinstallatie in de Voscuyl. In 1930 was men al met de plannen hiervoor begonnen, maar gebrek aan middelen had de bouw verhinderd tot in de jaren vijftig en uiteindelijk werd de installatie pas begin 1958 in gebruik genomen.

Burgemeester Du Boeuff metselt de eerste steen met koker in bij de bouw van de flats aan de Lange Voort, thans Aert van Neslaan, 28 februari 1964.

Het machinegebouw van de in aanbouw zijnde waterzuiveringsinstallatie aan De Voscuyl, september 1956.

Overigens waren toen de middelen van de gemeente dusdanig krap dat van een feestelijke opening geen sprake kon zijn. Wel werd in april 1958 een excursie naar de zuivering georganiseerd voor de gemeenteraad en de pers onder leiding van Du Boeuff.

DE VOSCUYL EN DE BOERDERIJ VAN HEEMSKERK

Bij zijn afscheid signaleerde Du Boeuff nog wel een zekere verzachting van het verlies van het intieme en eigene van weleer door *'de gelukkige redding van enkele dierbare panden van cultuur-historische betekenis'*. Hier was zeker sprake van een persoonlijke belangstelling. Hij hechtte waarde aan het behoud van oude huizen, want *'aan de gespaarde bouw-*

Boerderij aan De Voscuyl 17, vroeger Rhijngeesterstraatweg 91. Van 1934 tot 1960 de boerderij van de familie Heemskerk, vroeger Rhijngeesterstraatweg 91; in 1962 dreigde deze boerderij door de gemeente te worden gesloopt maar na hevig protest kon het hoofdgebouw als rijksmonument worden behouden.

Burgemeester Du Boeuff en de heer N. van Welzen, voorzitter van de Oranjevereniging, tijdens de aubade op het bordes van het raadhuis of gemeentehuis aan het Wilhelminapark ter gelegenheid van de viering van Koninginnedag, 30 april 1962.

werken uit vroegere tijden zien (we) hoe ons voorgeslacht zijn leven opbouwde en hoe het daar gestalte aan gaf. Hij werd geprezen voor zijn inzet voor de restauratie van het Groene Kerkje en het behoud van Toorenvelt, Ora et Labora, Haaswijck, Mariahoeve en de boerderij van Heemskerk in de Voscuyl. De gang van zaken rond dat laatste object geeft een mooie inkijk in de bestuursstijl van Du Boeuff.

De zaak speelde in 1962 bij de ontwikkeling van de Voscuyl. Te midden van de weilanden stond daar de boerderij van Heemskerk op Rhijngeesterstraatweg 91. De boerderij was gekocht door de gemeente ten behoeve van de realisatie van het uitbreidingsplan en zou gesloopt moeten worden. Van verschillende kanten werd hiertegen bezwaar gemaakt. Een omwonende gaf aan dat het hier ging om een boerderij die, zij het in andere vorm, sinds het eind van de 16^e eeuw deel uitmaakte van een reeks boerderijen, lopend van de Groenesteeg (nu Oude Rijnzichtweg) tot de Kerkbuurt en die daarom behouden moest blijven. Ook de Vereniging Oud Leiden en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg uitten hun bezwaren tegen sloop van in ieder geval het voorhuis.

Het laten staan van de boerderij betekende wel een verlies aan te bouwen woningen en dus opbrengsten van het uitbreidingsplan. Burgemeester en wethouders kwamen daarom met voorstel tot sloop, maar met een minderheidsstandpunt voor behoud van het voorhuis van de boerderij. Die minderheid werd gevormd door Du Boeuff. Hij vond het verlies aan opbrengsten opwegen tegen het immateriële gewin van het behoud van een stuk erfgoed. Hij stelde wel één voorwaarde: er moest een particuliere belangstellende gevonden worden, die het pand voor een schappelijke prijs wilde kopen en die de kosten van restauratie voor zijn rekening wilde nemen. Het kon niet zo zijn dat de gemeente ook die kosten ging dragen. Eenzelfde voorwaarde had hij ook gesteld bij eerdere gelegenheden zoals het behoud van Toorenvelt.

Tekenend voor de bestuursstijl van Du Boeuff is het verloop van de discussie in de gemeenteraad. B en W hadden, zoals gezegd, een nauwkeurig overzicht neergelegd van de kosten van het behoud van de boerderij en van de opbrengsten. Wat dat laatste betreft ging het erom dat het behoud in alle gevallen kwalitatieve beperkingen zou hebben. De boerderij zou ingebouwd raken tussen de nieuwbouw en er zou dus geen sprake zijn van behoud van het oorspronkelijk zicht erop.

Vanuit de raad kwamen verschillende suggesties om de kosten veel lager in te schatten en ook het verlies aan zicht werd gebagatelliseerd. Du Boeuff ging daar niet op in en bevestigde de voorstelling van zaken van B en W. Hij stond erop dat de zaken niet gunstiger werden voorgesteld dan ze waren. Uiteindelijk ging de raad akkoord met het behoud van het voorhuis van de boerderij na het vinden van een particuliere belangstellende voor de koop en restauratie van het pand. Du Boeuff had (weer) een zege geboekt in zijn strijd voor het behoud van panden van cultuurhistorische waarde.

GEMEENTEPOLITIEGEMEENTE

Een heel ander punt waar Du Boeuff zich sterk voor maakte, was het herstel van de gemeentepolitie in Oegstgeest. Al bij zijn installatie gaf hij te kennen dat hij van mening was dat Oegstgeest bij uitstek een 'gemeentepolitiegemeente' was. Het groeiend stedelijke karakter vroeg om een intensievere bewaking dan de Rijkspolitie kon garanderen. In 1955 werd nog een brief gestuurd aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie waarin de voorkeur voor herstel van de gemeentepolitie in Oegstgeest uiteengezet werd. Het mocht niet baten. Bij de totstandkoming van de Politiewet in 1957 werd Oegstgeest definitief aangemerkt als territorium van de Rijkspolitie.

STERK IN DEBAT EN EREFUNCTIES

Du Boeuff werd geroemd als spreker. Weliswaar vreesden de lof uiters vaak voor een goede afloop van zijn toespraken door de verwarringwekkende zinnen en bijzinnen, maar uiteindelijk werd het altijd begrepen. Ook als voorzitter van de gemeenteraad werd hij geloofd om zijn vaardigheden. Hij hield de teugels niet te los en vooral niet te vast en leidde de discussie altijd naar oplossingen, zij het niet zonder zijn eigen inbreng. Een aardig voorbeeld van zijn optreden vormt de discussie in de raad in 1961 over de vaststelling van de routes voor de buslijnen. Vanuit de raad kwamen bezwaren tegen het rijden van de bus door stille lanen, die niet berekend zouden zijn op het berijden met een bus. Du Boeuff ontzag zich niet deze bezwaren als onzin te kwalificeren, met verwijzing naar het feit dat langs zijn huis (Dorpsstraat 1) ook bussen reden en dat aan bezwaren daartegen ook nooit gehoor gegeven was.

Zoals het een burgemeester betaamt, was Du Boeuff ruim voorzien van nevenbetrekkingen en erefuncties. Zo was hij sinds 1951 hoofdingeland van het Hoogheemraadschap van Rijnland en sinds 1962 ook hoogheemraad. Op een benoeming als ambtenaar van de burgerlijke stand stelde hij geen prijs, zo gaf hij te kennen in 1950. Maar als de gemeenteraad anders wenste, zou hij zich daar nederig aan onderwerpen. En aldus geschiedde.

Hij erfde het beschermheerschap van Kunst en Genoegen van zijn voorganger Baumann en was erevoorzitter van de Dierenbescherming. Als zodanig legde hij de eerste steen voor het dierenasiel aan de Haarlemmertrekvaart, nadat hij zich eerder een warm voorstander betuigd had van de oprichting ervan.

Maar zijn grote liefde in dit opzicht lag bij de Oranjevereniging. Hij miste vrijwel geen enkele aubade op Koninginnedag, was altijd aanwezig bij de festiviteiten en stimuleerde het houden van een Oranjebraderie door de middenstand op 5 mei, een voorloper van de 5 mei markt. Het hoogtepunt vormde de ballonvaart die het Leidsch Dagblad organiseerde op 30 april 1963, waarbij Du Boeuff mee mocht in de plaats van de echtgenote van de ballonvaarder. Hij vond het een ongelofelijke belevenis en gaf de

Burgemeester Du Boeuff geeft het startsein voor de opening van de braderie staande in het Glippertje ter hoogte van de Deutzstraat, 5 mei 1952.

Afscheid van burgemeester Du Boeuff in het raadhuis aan het Wilhelminapark; de burgemeester spreekt, 29 februari 1968.

---

volgende typering: 'Toen wij over Leiden voeren, kreeg ik een heerlijk gevoel. Ik waande mij een beetje heerser over deze stad, die het schone Oegstgeest wel eens naar het leven tracht te staan, evenals Rijnsburg dat doet'. Zelfs op dat feestelijke moment kon hij zich niet onttrekken aan het leidmotief van zijn burgemeesterschap: de annexatiedreiging vanuit Leiden en Rijnsburg.

BRONNEN

- Digitaal fotoarchief Oegstgeest.
- Gemeentearchief Oegstgeest.
- Regionaal Archief Leiden: diverse kranten.

Het verhaal van de Middeleeuwse potscherven uit de tuin van Actaea

Met enige regelmaat ontvangt de Vereniging Oud Oegstgeest schenkingen in de vorm van foto's, schilderijen, prentbriefkaarten, en recent kwamen daar een aantal potscherven bij, geschonken door dr. H.A. Reterink. Sylvia Braat ging op onderzoek uit naar de herkomst.

DOOR SYLVIA BRAAT

HOE ZIJN DRIE MIDDELEEUWSE POTSCHERVEN BIJ DR. RETERINK TERECHT GEKOMEN?

Het bloembollenbedrijf van de firma Lubbe verkocht in 1971 boerderij Actaea aan dr. Reterink, die zich als huisarts, met praktijk aan huis, op de hoek van de Hofdijck en de Terweeweg vestigde. Na de sloop van de aanpalende bollenschuur en de nodige verbouwingen, besloot dr. Reterink de tuin aan te pakken. Een maand lang was hij in de weer met het graven van een behoorlijk diepe vijver. Tijdens deze graafwerkzaamheden stuitte hij op 30 april 1972 op een drietal scherven. Het was hem meteen duidelijk dat dit niet zomaar scherven waren, maar wel bijzondere moesten zijn en in elk geval heel oude. Dit werd hem destijds bevestigd door iemand van Museum de Lakenhal, maar wat het precies was, konden ze hem daar toen niet vertellen.

Wat hij zelf opmerkelijk had gevonden was dat de scherven duidelijk op een 'graslaag' lagen die zich onder andere grondlagen bevond, kennelijk als gevolg van een eeuwenlang proces van inklinking.

Wij zijn te rade gegaan bij schervenexpert Leo den Hollander die de vondst tussen 1350 en 1450 dateert. Hij is van mening dat de linker potscherf afkomstig moet zijn van een steengoedkruik uit de bekende productieplaats Langerwehe, een dorp aan de rand van de Noord Eifel, tussen Dürren en Aken, waar vanaf de 12^e eeuw aardewerk werd geproduceerd.

Hij baseert zich op de kleur van de engobe (kleipap) en de wat grijzere kleur op het breukvlak. Kenmerkend voor het wat grijzere steengoed uit deze streek zijn de toon/kleur en het gebruik van zoutglazuur. Zoutglazuur verkreeg men

Links: potscherf van een steengoedkruik uit Langerwehe. De andere scherven zijn te duiden als producten uit het Duitse pottenbakkercentrum Siegburg.

De 'vogelvlucht' kaart van Jacob Coenz. uit 1550, waaraan te zien is dat er al sprake was van eerdere bebouwing.

door in de oven zout te werpen; door de vermenging daarvan met het kiezelzuur uit de klei en de waterdamp ontstaat een kleurloos natronglas, dat zich op de voorwerpen hecht; door tevens berkenbast in de oven te doen, kon men desgewenst een bruine kleur verkrijgen. De overige fragmenten zijn te duiden als producten uit het Duitse pottenbakkercentrum Siegburg in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen, tussen Keulen en Bonn. Dr. W.C. Braat besteedt aandacht aan dit pottenbakkercentrum in zijn bijdrage aan de publicatie *Aardewerk en porselein in de Nederlandse musea*. Uit het hoofdstuk 'Aardewerk in Nederland van prehistorie en middeleeuwen', het volgende citaat: 'Uit Siegburg stammen de slanke, grijze zogenaamde jacobakannetjes. Deze naam werd hier te lande in de 18^e en 19^e eeuw aan dit soort aardewerk gegeven, toen talloze kannetjes van dit type in de slotgracht van Teylingen werden gevonden en de legende ontstond, dat Jacoba van Beieren zich op Teylingen met het bakken ervan onledig gehouden zou hebben'. De Nederlandse markt werd in de middeleeuwen en daarna, tot in de 18^e eeuw, overstroomd door dit Duitse steengoed, waarvan de productie technisch en artistiek in de 16^e eeuw een hoogtepunt bereikte. Het vervoer vond plaats via de Rijn.

Het is aardig om de 'vogelvlucht' kaart van Jacob Coenz. uit 1550 te bestuderen. Daar zien we op de hoek van de

Hofdijck en de Lijdtwegh een mooie hofstede, omgeven door bomen. Wellicht stond deze hier al heel lang of was er zelfs sprake van eerdere bebouwing. De hofstede staat weliswaar niet precies op de plek waar het latere Actaea gebouwd zou worden, want dat ligt aan de andere kant van de Hofdijck, maar je kunt je voorstellen dat die onbebouwde plek aan de overkant in de 15^e eeuw gebruikt werd om afval te dumpen. Ook dr. Reterink was van mening dat dit wel eens het geval zou kunnen zijn. Kennelijk geïnspireerd door de vondst van zijn vader, is zoon Thomas ook aan het graven geslagen en heeft allerhande pijpenkoppen gevonden toen de flat aan de Lijtweg in de jaren 70 van de vorige eeuw in aanbouw was.

Het moet een bijzondere en spannende gewaarwording zijn om al spittend en gravend in je eigen tuin op zo'n tastbare verbinding tussen heden en verleden te stuiten. De Vereniging Oud Oegstgeest stelt het altijd op prijs daarover te horen.

BRONNEN

- Leo den Hollander, archeoloog.
- *Aardewerk en porselein in de Nederlandse musea*, dr. H.E. van Gelder en dr. Beatrice.
- Jansen, tweede druk 1965, (W. de Haan, Zeist en van Loghum Slaterus, Arnhem).

Iets Lugtigs

Was de heilige eik een oude motte?

Nee, dit is geen stukje over dat liedje van Dorus, 'Er wonen twee motten, in me ouwe jas'. Een motte is een burchtheuvel, een kunstmatige verhoging waarop in de Middeleeuwen een verdedigbare toren werd gezet, eerst van hout, later van steen, en nog later een heel kasteel.

Ik kom hierop door dat aardige idee van de VVD-fractie om de heilige eik op zijn oorspronkelijke plaats te herplanten. Weliswaar willen ze dat op de verkeerde plek doen, volgens mij moet dat niet bij de bibliotheek maar meer naar het midden van het pleintje, voor de ingang van de passage. Maar dat weet ik ook niet zeker, dat blijkt alleen maar als je de kaart van 1550 over een moderne kaart heenschuift, en dat is nog helemaal niet zo gemakkelijk. Die oude kaart is namelijk niet op schaal en zonder enige kennis van moderne landmeetkundige methoden gefabriceerd. Maar als je er voor zorgt dat van beide kaarten de Oudenhof en

De twee kaarten over elkaar. De Heilige Eik ligt in het midden op zijn zij. Dat komt doordat op de kaart van 1550 het oosten boven was. Duidelijk is het speciaal getekende verhoginkje te zien. Op de moderne kaart was de in het winkelcentrum doorgaande Lange Voort nog niet getekend; de Ommevoort is wel onmiskenbaar aangegeven.

REGIO | 16 november 2011 | 1 | Door de dichtbijredactie (Witte Weekblad)

OEGSTGEEST – Griekenland valt bijna om en de asielzoeker Mauro heeft slapeloze nachten over de vraag of hij toch mag blijven. Maar de politici hadden tijdens de begrotingsvergadering van donderdag 3 november zaken van een veel hogere importantie te bespreken.

Zo stemden alle partijen in met een motie van de VVD om een nieuwe heilige eik te planten. De politieke partij liet weten: 'De gebeurtenissen binnen de Oegstgeester politiek van het afgelopen jaar rechtvaardigen een plek van bezinning. In 1550 was er al een zogeheten 'den Helighen Eyk' in het gebied tussen de Rhijngeesterstraatweg en het park aan de Irislaan / Lange Voort. Ook kan het winkelcentrum Ommevoort wel wat groen gebruiken, zo vond de VVD en daarom ziet de partij graag een eik verschijnen bij de ingang van de bibliotheek.

de kruisingen van de Wijtttenbachweg goed op elkaar liggen, kom je midden op het pleintje uit.

Wat was trouwens die Heilige Eik? Geen idee, eerlijk gezegd. Het enige dat wij er van weten is dat hij op de kaart van Jacob Coensz. staat. Verder heeft hij geen enkel spoor in de geschiedenis of de archeologie nagelaten. Op de kaart staat een kleine verhoging afgebeeld met een boom erop en de tekst 'Den heilichen eijk' ernaast. Een Germaanse heilige eik, is dan waar je aan denkt. Van het Groene Kerkje wordt ook gedacht dat die staat op de plek van een heilige plaats van de Germanen. Maar dat kan niet, eiken, of ze nu heilig zijn of niet, worden maar zo'n 400 jaar oud. Laat dit nou een heel bijzondere geweest zijn, dan was die misschien 500 jaar oud. Dan was hij dus op zijn vroegst in 1050 uit zijn eikel gekomen. Toen was er echt in geen velden of wegen een Germaan meer te zien, zodat het geen Germaanse heilige eik kan zijn geweest. Of we zouden moeten denken aan een heilige eikendynastie, waarin de ene de andere is opgevolgd. Niet waarschijnlijk. Het kan nog zijn dat het een christelijke heilige eik is geweest, zoals je ze in het oosten en zuiden van het land nog wel tegenkomt, een reusachtige oude boom met een kapelletje eronder. Inderdaad liep hier ergens de oprijlaan vanaf de Wijtttenbachweg naar de Oudenhof. Heeft er een kapelletje naast gestaan? Het klinkt niet eens zo gek, maar we weten het niet.

Nu is er een nieuw idee opgedoken. Die verhoging op de kaart van Coenz. is bijzonder. Er waren toen namelijk in Oegstgeest wel meer verhogingen, bij het Groene Kerkje bijvoorbeeld, maar die verhogingen zijn geen van alle apart aangegeven. Alleen die onder de Heilige Eik staat er op. Dat moet dus iets bijzonders geweest zijn. Maar wat? Een speciaal voor de boom opgeworpen heuvel? Een restant veen dat niet is ontgonnen zoals de rest wel en

daardoor niet is ingeklonken? Menno Dijkstra voegt hier in een voetnoot in zijn proefschrift een aardig idee aan toe. *'Zou de heuvel waarop die eik stond een motteheuvel kunnen zijn van een 11^e-12^e-eeuwse voorganger van de 13^e-eeuwse Oudenhof die er vlak naast lag? De betekenis van deze heuvel is dan door het latere belang van de Oudenhof in de vergetelheid geraakt.'* Waarvan akte. Gekke ideeën zijn deze wetenschapper vreemd, dus wie weet.

Uit het archief gelicht

DOOR CARLA DE GLOPPER-ZUIJDERLAND

Sommige jaartallen uit de 'Vaderlandsche Geschiedenis' zijn bij het grote publiek beter blijven hangen dan andere. Het jaartal 1600 met de bijbehorende Slag bij Nieuwpoort staat qua bekendheid waarschijnlijk op eenzame hoogte, maar noem het jaar 1672 en velen zullen onmiddellijk roepen: 'Dat was het rampjaar!' Wat er precies aan de hand was in 1672, is vaak uit het geheugen verdwenen, maar de spreuk 'Het volk was redeloos, de regering radeloos en het land reddeloos' zal menigeen bekend in de oren klinken.

In 1672 werd de Republiek der Verenigde Nederlanden van alle kanten tegelijk aangevallen. Frankrijk bracht een

enorm landleger op de been, de Engelsen kwamen over zee met hun vloot op oorlogsterkte en vanuit het oosten begon de bisschop van Münster de aanval met soldaten en veel geschut. De invasie vanaf de zee mislukte, maar de legers van Münster en Frankrijk veroverden in drie weken Gelderland, Utrecht en Overijssel. Westelijk Utrecht en Holland bleven op het nippertje gespaard, omdat dat gebied onder water was gezet. Maar de angst zat er volgens een 17^e-eeuwse ooggetuige ook daar goed in: *'Het subiet aannaderen der vijanden bracht geheel Holland en Zeeland in grote consternatie en ongemeene schrik: elk stond als bedwelmt en stom en elk was sijn huis te kleijn en te bang. Daarom begaf eenieder zich op de straat, waar hij niets anders ontmoette als gekerm en miserie; elk liet sijn hoofd hangen, elk zag eruit alsof hij sijne sententie des doods ontvangen had'.*

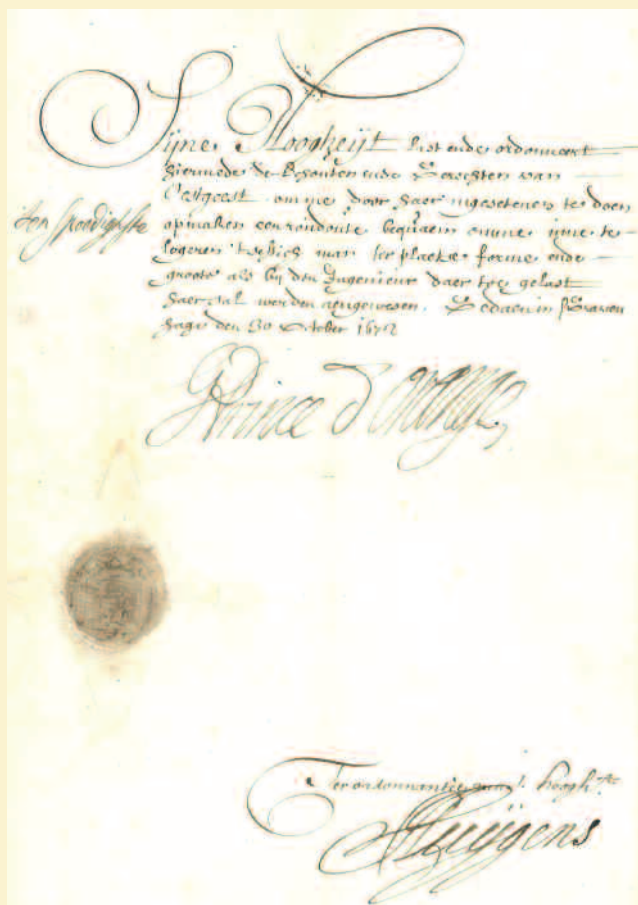
In het archief van de gemeente Oegstgeest worden, zoals inmiddels bekend, allerlei archiefstukken bewaard. Het is aardig te constateren dat ook in Oegstgeest nog een archiefstuk is terug te vinden over de consternatie van het rampjaar 1672.

Op 30 oktober van dat jaar stuurt stadhouder Willem III namelijk een bevel naar Oegstgeest met de volgende inhoud:

'Sijne Hoogheyt last ende ordonneert hiermede de schouten ende gerechten van Oestgeest omme door haer ingesetenen te doen opmaken een rondoute (ofwel redoute: verdedigingswerk of schans) bequaem omme inne te logeren tsestich man, ter plaetse, forme ende groote als bij den Ingenieur daertoe gelast haer sal werden aengewesen. Gedaen in 's-Gravenhage den 30 oktober 1672.

G. Prince d'Orange

Ter ordonnantie van Sijne Hoogheyt
C. Huygens'

Van de rand van een ledikant naar het kampioenschap van Nederland

De christelijke korfbalvereniging Fiks viert dit jaar het 85-jarig bestaan, waarmee zij één van de oudste sportclubs in Oegstgeest is. Het eerste twaalfstal behoorde in de jaren dertig van de vorige eeuw tot de toonaangevende ploegen in de Christelijke Korfbalbond in Nederland. In dit artikel worden deze gloriejaren beschreven.

DOOR M.J. VAN GENT

DE OPKOMST VAN KORFBAL

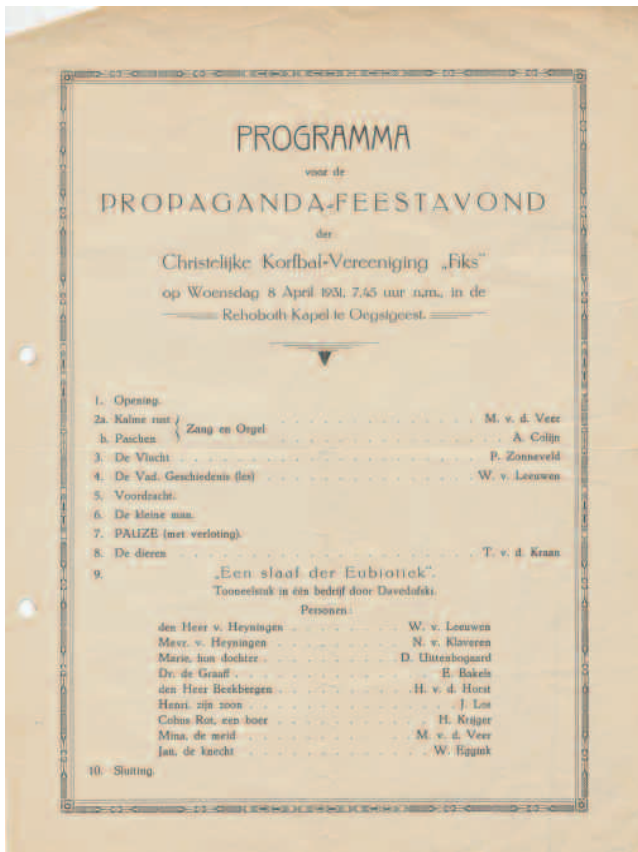
In 1902 ontwikkelde Nico Broekhuizen, onderwijzer aan een Amsterdamse school, een nieuwe sport in Nederland: korfbal. De sport werd met succes ingezet om de lichamelijke conditie van de schooljeugd te verbeteren. Het was een vrij eenvoudig spel, het werd gemengd beoefend en het deed het lichaam alzijdig ontwikkelen (door rennen, gooien, schieten et cetera). Toch was er van begin af aan ook kritiek, vooral omdat korfbal gemengd werd gespeeld. Dat was aan het begin van de twintigste eeuw ongebruikelijk.

Al gauw kwam er een Nederlandsche Korfbalbond (NKB) om de sport meer te verbreiden. De bond organiseerde een

competitie op de zondag, waaraan steeds meer clubs gingen deelnemen. Sommige clubs op protestants-christelijke grondslag wilden zich niet bij de neutrale NKB aansluiten, omdat zij geen verantwoordelijkheid wilden nemen voor korfbal op zondag. Zij richtten in 1920 de Christelijke Korfbalbond in Nederland (CKB) op. Deze bond begon een eigen competitie op zaterdagmiddag met slechts twee afdelingen: Zuid-Holland-Noord (Den Haag en Leiden en omstreken) en Zuid-Holland-Zuid (Rotterdam en Dordrecht en omstreken). De kampioenen van de eerste klassen Noord en Zuid speelden aan het einde van de competitie om de landstitel. Voorts hield de CKB elk jaar op tweede paasdag de Bondsdag voor alle aangesloten

De leden van Fiks poseren bij de opening van hun clubhuis op zaterdag 29 oktober 1927.

clubs. Dit toernooi was een ‘familiedag’ van de hele Bond en het gold als één van de sportieve hoogtepunten van het seizoen.

DE OPRICHTING VAN FIKS

Voor de jeugd van protestantse huize was in de jaren twintig in Oegstgeest weinig te beleven. Zij konden lid worden van de zangvereniging Deborah, de gereformeerde meisjesvereniging Mirjam of de gereformeerde jongelingsvereniging, maar op sportief gebied was er niets. Er was wel een voetbalclub (ASC) en een hockey- en een tennisvereniging, maar die waren allemaal op zondag actief. Lid worden van zulke clubs was voor jongeren met een protestantse achtergrond onbespreekbaar, want er mocht principieel niet gesport worden op de ‘dag des Heeren’.

Op 13 februari 1927 werden Piet en Jan Boekkooi bij het uitgaan van de kerk aangesproken door medeleden van de Gereformeerde Jongelingsvereniging. Dezen opperden het plan om in Oegstgeest een christelijke korfbalclub op te richten. Piet Boekkooi was heel goed met deze sport bekend, want hij was speler en voorzitter geweest van de Leidsche Christelijke Korfbalclub Pernix. Zes dagen later kwamen Henk Lubach, Piet van der Steen, Wim Vletter, Jan Gunst, Bart en Eb Bakels bijeen in huize Ampijolie, Rhijngeesterstraatweg 1D (tegenwoordig 191), alwaar de Boekkoois woonden. Hier werd op de rand van een ledikant – zo luidt althans de overlevering – de Oegstgeester Korfbalvereniging opgericht.

De oprichters waren jongens tussen 18 en 23 jaar oud, maar zij moesten wel meisjes vinden om te korfballen. Op

25 februari 1927 hielden zij een openbare vergadering in de consistoriekamer van de Rehoboth Kapel in de Willem de Zwijgerlaan om leden te werven. In het notulenboek valt te lezen wat er gebeurde: ‘Deze bijeenkomst mislukte echter daar er slechts drie dames kwamen, die bij het gezicht van een achttal heren rechtsomkeert maakten of hun leven op het spel stonden. De moed was er evenwel niet uit. Integendeel, met vernieuwde ijver gingen wij met lijsten bij onze kennissen rond om hun handtekening machtig te worden.’

Op 3 mei 1927 kwamen de leden van de korfbalclub in wording bijeen in de christelijke Julianaschool aan de Endegeesterstraatweg. Het schoolhoofd, de heer B.J. van der Meene, had voor deze bijeenkomst een klaslokaal beschikbaar gesteld, omdat zijn kinderen op de club zaten. De aanwezigen kozen als clubnaam ‘Christelijke korfbalvereniging Fiks’ en stelden ook meteen een clubkostuum vast. Op zaterdag 4 juli 1927 behaalde Fiks in haar eerste korfbalwedstrijd tegen DOS uit Leiden een 4-4 gelijkspel. Dat gebeurde op een veld aan de Wijttenbachweg op de hoek bij de Rhijngeesterstraatweg, waarbij huize Ampijolie van de familie Boekkooi als verkleedruimte fungeerde. Ook in de volgende maanden speelde Fiks enkel vriendschappelijke wedstrijden.

COMPETITIE

Vanaf 1928 speelde Fiks mee in de competitie van de CKB. Het eerste debuteerde gelijk met een kampioenschap in de tweede klasse Zuid-Holland-Noord. Het speelde in de volgende jaren steeds in de eerste klasse tegen clubs als

Excelsior (Delft), Pernix (Leiden), KVS (Scheveningen), VEO (Voorburg) en inmiddels verdwenen tegenstanders als VES en De Ijssvogels (Den Haag), Neerlandia (Delft) en Tonego (Wassenaar). De meeste clubs hadden twee tot vier twaalf-tallen en trainden één keer in de week onder leiding van één van de meer ervaren leden. Wie één goed twaalf-tal

bezat, kon dan ook gemakkelijk in de top meedraaien.

Het eerste van Fiks bestond in de jaren dertig uit Loes Boekkooi, Dicky Luyendijk, Mien Zirkzee, Dien van Wijk, Corry en Dieuwertje (Wiep) Uittenboogaard en Eb Bakels, Jan Boekkooi, Niek Jansen, Jan Los, Henk en Jan Lubach. Deze ploeg werd in 1933 en 1938 kampioen van de afdeling Noord en door winst op de kampioen van Zuid ook landskampioen van de CKB. Verder stond het eerste tussen 1931 en 1940 liefst achttien maal in de finale van de Bondsdag en won in 1934, 1938 en 1939 ook de eerste prijs.

De spelers van Fiks moesten veelal met de fiets naar de uitwedstrijden, want reizen met openbaar vervoer was prijzig. De thuiswedstrijden werden van 1927 tot 1934 op zeven verschillende velden afgewerkt. Het waren veelal weilanden die van particulieren werden gehuurd en die in het ergste geval eerst gereinigd moesten worden van koeienvlaaien. Van 1934 tot 1939 speelde Fiks op een terrein aan de Hofdijck dat voor 100 gulden per jaar van de gemeente werd gehuurd. Daarna moest de club om finan-

ciële redenen naar een veld aan de Wassenaarseweg verhuizen. Fiks had een clubhuisje van 18 m² met twee kleedruimten en een opslag voor het materiaal, dat steeds meeging bij elke verhuizing.

TONEEL IN CRISISTIJD

Naast korfbal manifesteerde Fiks zich in Oegstgeest met een jaarlijkse propaganda-avond. Deze bestond veelal uit de opvoering van een toneelstuk, een klucht of een zangstuk in het Patronaatsgebouw, de Rehoboth Kapel, Endegeest of Irene. Wim Eggink kon er jaren later nog enthousiast over vertellen: *'Het toneel op Fiks was altijd ijzersterk. Je had een vast clubje met Dieuwertje Uittenboogaard, Rie Gaasterland, Wim van Leeuwen, Eb Bakels en nog een paar. De regisseur was altijd Henk van der Horst. Bij de opvoeringen zat het publiek wel tot op de gang. In de pauze was er meestal een tombola of verloting. Daarvoor waren we de hele middenstand in Oegstgeest afgegaan om spullen te halen. Dat deden we altijd om de kosten te dekken én de kas wat te spekken.'*

De toneelavonden waren in de crisis van de jaren dertig een welkome afleiding. In 1934 gaf Fiks de opbrengst van de toneelavond aan de afdeling Oegstgeest van het Nationaal Crisiscomité. Het bestuur besloot voor een paar werkloze leden de contributie te verlagen en minder vrijkaarten voor feestavonden uit te delen. Verder nam het bestuur zich voor er scherp op toe te zien dat in de vereniging *'niet aan politiek wordt gedaan'*. Dat zal wel een verwijzing zijn naar de opkomst van het nationaalsocialisme en de NSB. Maar de politiek zou de sport toch al gauw beïnvloeden.

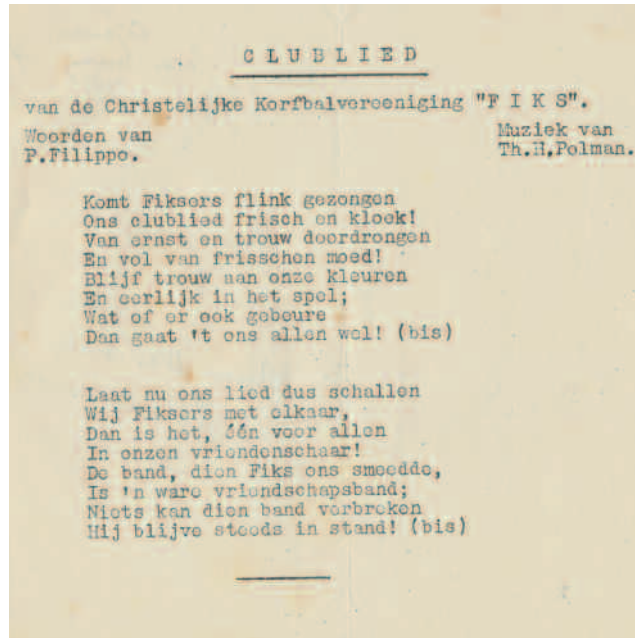
KORFBAL IN DE TWEDE WERELDOORLOG

In september 1939 werd in Nederland de mobilisatie afgekondigd na de Duitse inval in Polen. Het eerste van Fiks was kort tevoren weer kampioen van afdeling Noord geworden, maar de CKB legde de competitie stil, zodat de wedstrijden om de landstitel niet meer gespeeld werden. Op 25 maart 1940 hield de CKB nog wel de Bondsdag in Den Haag. Het werd voor Fiks een memorabele tweede paasdag, want het eerste twaalfstal won voor de derde keer op rij de Bondsdagbeker en mocht die definitief houden. In mei 1940 werd Nederland bezet door Nazi-Duitsland. De Duitsers stelden het 'Commissariaat der niet-commerciële verenigingen' in, dat toezicht moest houden op alle verenigingen, inclusief de sportbonden en sportclubs. Ook wilden zij dat er in elke sport één landelijke bond kwam. In december 1940 wees de ledenvergadering van de CKB een fusie met de NKB af vanwege het korfbal op zondag in deze bond. De CKB besloot voor 1941 geen competitie of Bondsdag te houden, maar gaf de clubs wel de mogelijkheid vriendschappelijke wedstrijden te spelen. Op 14 mei 1942 vierde Fiks het 25-jarig bestaan met een toernooi op het UVS-terrein aan de Wassenaarseweg. Het toernooi was één van de weinige evenementen voor christelijke korfbalclubs, want de CKB bleef inactief. In september 1942 bepaalden de Duitsers dat alle bonden en clubs zich binnen twintig dagen moesten aansluiten bij de

enige erkende bond in hun tak van sport. De CKB besloot in reactie zichzelf op te heffen en gaf de aangesloten clubs het advies hetzelfde te doen. De 24 resterende leden van Fiks sloten zich bij het besluit aan, blijkens een afschrift van hun brief van 3 oktober 1942 aan het Commissariaat: *'Gezien de publikaties in de couranten betreffende verplichte aansluiting der nog niet in de erkende Bonden aangesloten verenigingen voelen onderstaande personen zich gedwongen als lid van de CKV Fiks te bedanken, aangezien zij zich uit principiële redenen niet bij een neutrale Bond wensen aan te sluiten.'* Dit betekende dat Fiks van oktober 1942 tot juli 1945 formeel niet bestond, maar deze jaren worden in de clubhistorie toch gewoon meegeteld.

HEROPRICHTING

In juli 1945 werd Fiks heropgericht, maar de club kon in sportief opzicht niet meer imponeren. In 1949 verdween het eerste twaalfstal uit de hoogste klasse van de CKB, om er nog maar één keer (in 1964-1965) in terug te keren. Ook op de Bondsdagen haalde het eerste nooit meer de finale. Fiks mist nu eenmaal de nodige leden en financiële middelen om stabiel in de korfbaltop te blijven meedoen. Het ziet er niet naar uit dat de club ooit nog eens een landskampioenschap zal behalen, maar zij kan op lager niveau nog altijd met veel plezier én met goede resultaten korfballen. Zij is altijd één van de hoofdrolspelers in het Oegstgeester sportleven gebleven.

BRONNEN

- Archief CKV Fiks.
- Diverse jaargangen *Lichaamsoefening* (bondsblad CKB).
- M.J. van Gent, *Een Fikse geschiedenis. Een kroniek van de CKV Fiks 1927-1945*, 1982.
- André Swijntink, *In de pas. Sport en lichamelijke opvoeding in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, 1992.
- www.historici.nl/Onderzoek/Projecten/sportverenigingen.

Het Chauffeursgraf

De bocht bij het Groene Kerkje, ook wel bekend als ‘chauffersgraf’ of ‘autokerkhof’. Een overzicht van vijf jaar ongelukken.

DOOR FREEK LUGT

Tot de jaren '30 van de vorige eeuw liep in ons deel van Holland de enige noordzuid-verbinding over land over de strandwallen. Dit betekende dat *alle* landverkeer van Leiden en Den Haag met bestemming Haarlem of Amsterdam door Oegstgeest moest, en omgekeerd. Het grootste deel van het Leidse verkeer kwam, om de huidige straatnamen te gebruiken, Oegstgeest binnen via de Rijnsburgerweg. Voor zover het verkeer uit de Mors kwam voegde het zich ten noorden van het Haagse Schouw samen met het verkeer uit Den Haag en ging het via de Endegeesterstraatweg door Oegstgeest. Bij de Willibrordronde kwamen beide stromen samen en ging het via de Rhijngeesterstraatweg en de Dorpsstraat verder langs het Groene Kerkje in noordelijke richting. Dat was al zo in de Middeleeuwen en dat was nog steeds zo in 1930. Nu was dat verkeer door Oegstgeest eeuwen lang geen probleem. Het nam natuurlijk in de loop der tijden wel wat toe, waardoor aanpassingen van de weg noodzakelijk werden. Die werd geleidelijk hier en daar opgehoogd, verbreed en verhard en het veer bij het Haagse Schouw werd vervangen door een prachtige houten ophaalbrug, om op zijn beurt in 1925 te worden vervangen door het ijzeren exemplaar dat wij nu nog kennen. Een ingrijpende verbetering vormde tussen 1804 en 1807 de complete bestrating van de weg van Den Haag naar Haarlem, ‘*den Grooten Weg der 1^e Klasse Nr. 4*’, ook toen al na protesten van mondige omwonenden, zowel tegen de bestrating zelf als later tegen de bijbehorende tol. Het oude deel van de Dorpsstraat was toen overigens al bijna 150 jaar geplaveid met kinderhoofdjes en klinkers, ten behoeve van de kerkgangers. Voetgangers, ruiters, postkoetsen en paard en wagens, en af en toe een opmerkelijke figuur als Willibrord, Karel V, Napoleon of de Tsaar, trokken eeuwenlang zonder problemen door Oegstgeest op weg naar Amsterdam of Den Haag, Haarlem of Leiden, voor zover die steden er al waren. In de 18^e en 19^e eeuw bouwden bewoners van huizen langs de weg prieeltjes om het wegverkeer te kunnen gadeslaan, zoals bij Duinzigt en bij Rhijngeest, waar we hem nog kunnen zien staan. Verkeer vormde geen last maar bracht leven in de brouwerij, voerde mensen aan die wat te vertellen hadden en met wie je nieuws kon uitwisselen.

ONGEVALLLEN BIJ HET GROENE KERKJE

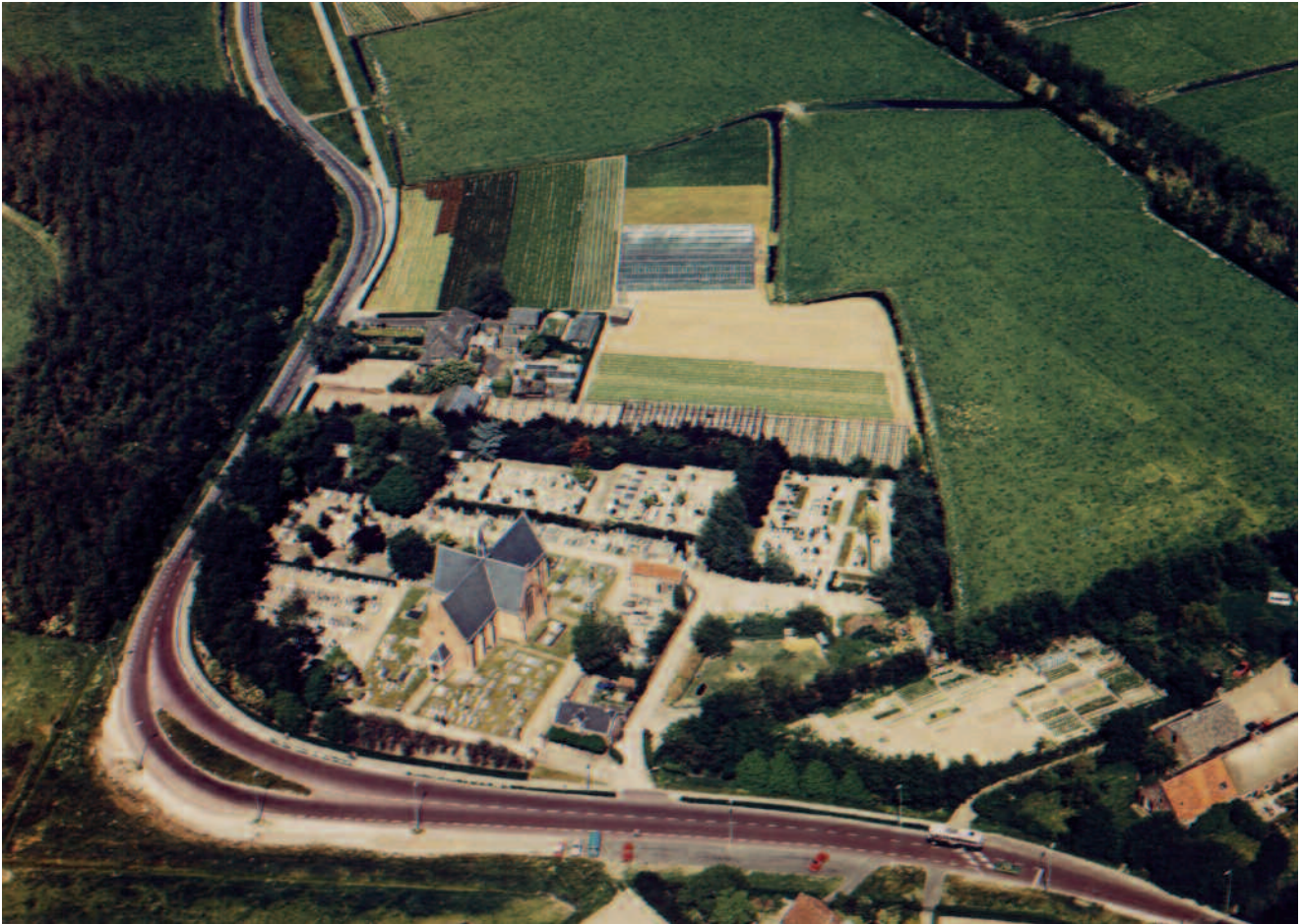
Na de Eerste Wereldoorlog echter begon, aanvankelijk nog voorzichtig, de dramatische opmars van de automobiel. In 1936 waren er in Oegstgeest 172 personenauto's, wat gereleerd aan het aantal inwoners tweemaal zoveel was als het landelijk gemiddelde. Nog steeds moest alle verkeer

zich een weg banen door het dorp. Dat leidde op den duur onvermijdelijk tot knelpunten en de daarbij behorende ongelukken, relatief en waarschijnlijk ook absoluut veel meer dan wij thans gewend zijn. In de NRC van 13 augustus 1928 lezen wij: *‘Eenige maanden geleden maakten wij er melding van, dat in één week tijds, te Oegstgeest, dertien ongelukken waren voorgevallen, waarbij eenige met ernstigen afloop. Thans meldt men ons, dat in één nacht, n.l. in dien van Zaterdag op Zondag j.l. dertien min of meer ernstig gewonden de hulp van dr. Varekamp uit Oegstgeest moesten inroepen, als gevolg van twee ongelukken.’*

Knelpunten waren de kruising in de Mors, waar niet zo veel ongevallen voorkwamen maar, als ze gebeurden, wel vaak met dodelijke afloop, en de bocht bij Endegeest, waar de weg wel voldoende breed was maar waar toch ongelukken gebeurden, vooral 's ochtends heel vroeg en 's avonds heel laat, als de autobestuurders *‘niet zoo geheel stuurvast meer zijn’*. Meer dan de helft van de ongelukken vond echter plaats bij het Groene Kerkje. *‘De weg maakt daar een kromming van bijna negentig graden en door het kerkje en de steenen omheining is het niet mogelijk te zien, wat er van de tegenovergestelde richting aankomt. Bovendien loopt de tramlijn Leiden-Haarlem erlangs, waardoor de breedte van den weg veel te smal is.’* Het was deze kromming die bij sommigen bekend stond als ‘het Chauffeursgraf’, bij anderen meer prozaisch als ‘het autokerkhof’. De sloot erlangs was toen kennelijk breder dan nu het geval is. In lezingen en dergelijke over verkeersveiligheid werd deze plaats vaak ten voorbeeld gesteld. *‘In Oegstgeest bij 't Groene Kerkje worden gemiddeld driemaal per week wagens in de sloot geduwd’*, wist een ‘ingezonden stukken’ schrijver.

Hierna volgt een korte en aselectieve bloemlezing uit de relazen van de werkelijk daar gebeurde ongelukken. Hierin is ‘Brockway’ de Haarlemsche Brockway Bus Maatschappij, die destijds de lijndienst Haarlem-Leiden onderhield met autobussen van het Amerikaanse merk Brockway, van een maat die te groot werd geacht voor stadsdiensten.

- 12 augustus 1927. Om een tegenligger te vermijden, rijdt een auto uit Amsterdam ‘in het water terzijde van den weg’. De inzittenden lopen slechts een nat pak op, de auto is zwaar beschadigd.
- 11 oktober 1927. Een ‘Citroën-auto’, de bestuurder is onder invloed, botst tegen een autobus van Brockway, verliest een wiel, botst tegen de ‘Fordwagen’ van wethouder S. uit Rijnsburg en verliest daardoor nog een wiel. De bestuurder van de Citroën raakt licht gewond.
- 30 december 1927. Een ‘Chevrolet-vrachtauto’ uit Leiden

Luchtfoto van het Groene Kerkje circa 1960. Duidelijk is dat de weg er met een bijna rechte hoek omheen loopt.

- vliegt in brand. Waardoor, wordt niet duidelijk. Slechts de vier wielen worden uit de brand gered.
- 3 juli 1928. Een auto uit Bussum slipt op de trambaan en komt in het water terecht. Twee inzittenden krijgen ernstige glaswonden en worden naar het ziekenhuis gebracht.
  - 23 oktober 1928. 'Vanmorgen is de heer K. van hier, met zijn tweepersoons auto bij het Groene Kerkje nabij Oegstgeest in de tramrails geraakt. Ten einde verder te kunnen gaan, gaf hij vol gas, waardoor de auto zulk een vaart kreeg, dat hij aan den anderen kant van den weg tegen een boom reed. De heer K. werd over een afstand van 4 Meter uit den wagen geslingerd, een portier medesleurend. De auto werd totaal vernield. De heer K. bekwam schijnbaar geen letsel.'
  - 5 november 1928. Een auto met vijf Belgen die naar Nederland-België zijn wezen kijken, rijdt in de mist rechthoek in plaats van linksaf en duikt de sloot in. Geen ernstige verwondingen.
  - 31 december 1928. Een ganzenkoopman rijdt in alle vroegte tegen een boom, de ganzen vliegen over de weg. De auto raakt in brand, de bewusteloze koopman kan met ernstige brandwonden uit de auto worden gehaald. 'Men hoopt hem in het leven te kunnen houden'.
  - 16 februari 1929. Een bus van Brockway botst als gevolg van gladheid op de stoomtram naar Haarlem. Diens
- snepend fluiten bij het rond van het Groene Kerkje mocht niet baten. Er zijn acht licht gewonden, waaronder de buschauffeur die met zijn hoofd door de voorruit is geschoten. De bus is zwaar beschadigd, de tram licht. 'Van het nabij gelegen kanaal kwam een groot aantal schaatsenrijders te hulp. Later bleek, dat men een dame, die tot de passagiers van de autobus had behoord, haar handtasch had ontstolen.'
  - 21 februari 1930. Een auto uit Leiden botst op een auto uit Naarden. Een meisje wordt zwaar gewond, zij krijgt onder meer een hersenschudding. De auto's zijn ernstig beschadigd.
  - 12 april 1930. Een fietser uit Aalsmeer wordt door een Brockway-autobus aangereden en komt op de trambaan terecht, juist op het ogenblik dat de stoomtram aankomt. De fietser loopt zeer ernstige verwondingen op, waaronder een verbrijzeld been.
  - 4 januari 1931. Iemand uit Haarlem rijdt in de tramrails, slaat over de kop en komt in de sloot terecht. 'Persoonlijke ongevallen hadden niet plaats.' Van den Aamele haalt de auto uit de sloot. 'Wie volgen?' zet de redactie boven het bericht.
  - 29 april 1932. Ir Adriaan Knappert, directeur bij Philips en getrouwd met jongste dochter Henriëtte van dr A.F. Philips, rijdt komende uit Haarlem met zijn two-seater tegen de tramrails die daar ter plaatse boven de weg

uitsteken. De auto vliegt eerst tegen een stenen paaltje, daarna tegen een boom, en wordt totaal verbrijzeld. De heer Knappert komt om het leven.

MAATREGELEN

Een overzicht van de rampzalige verkeerssituatie in Oegstgeest en wat eraan zou worden gedaan, werd gegeven in Het Vaderland van 27 mei 1929. *'Komende van de richting 's Gravenhage komt men Oegstgeest door eenige scherpe en door het vele hout niet overzichtelijke bochten binnen. De fraaie omgeving zal de haastige automobilist wellicht tot wat minder snelheid aanzetten, maar dat neemt niet weg, dat die bochten gevaarlijk blijven en daar in de nabijheid van gesticht Endegeest reeds menig ongeval plaats heeft gevonden.*

Vervolgens had men zich door de nauwe dorpskom te wringen met haar zijstraten en hinderlijke tramkruisingen om vervolgens over een slingerend wegvak het tweede smalle en aan beide zijden aangebouwde gedeelte bij het Oegstgeestkanaal te bereiken, dat men langs een niet overzichtelijke hoek met wegsplitsing verliet om dan bij voorbeeld op de eveneens te smalle aan Rijnland behorende brug door tegenliggers te worden verrast.

En ten slotte volgde daarop de beruchte en moeilijke bocht om het hooggelegen Groene Kerkje, – het beruchte Chauffeursgraf – waar al evenzeer tal van ongelukken hebben plaats gevonden. Ook het dan nog volgende bochtige wegstuk is zeker landschappelijk schoon, doch men moet erkennen, dat het allerminst aan de eischen, welke het moderne snelverkeer aan den weg stelt en stellen mag, voldoet.

Komen de plannen tot uitvoering, welke thans nog op enkele beslissingen wachten, dan zal men over enkele jaren deze 4 K.M. lange dorpskom kunnen vermijden door een ruim opgezette wegomlegging bewesten Oegstgeest, welke in een grooten boog den Lagen Morschweg zal verbinden met de Postbrug.

Dan zal de gehaaste automobilist dat 5 K.M. lange nieuwe wegvak zonder gevaar in 3 minuten kunnen doorrennen, als Oegstgeest hem niet trekt.

Daartoe is een 51 M. breede wegomlegging ontworpen met een in de toekomst 11 M. breede geasfalteerde snelverkeersbaan, welke bij de Groene Steeg over de bestaande dwars- en tramverbinding van

Leiden met Rijnsburg en Katwijk zal worden gevoerd. Over het Oegstgeestkanaal is in die omlegging een tenminste 20 M. breede vaste brug ontworpen, terwijl ook de daarop volgende Postbrug over de Leidsche Trekvaart zal worden vernieuwd en verbreed.'

Wij weten dat die plannen tot uitvoering zijn gekomen. De geschetste 'wegomlegging' maakt wat het noordelijke stuk betreft nu deel uit van de A44. Het zuidelijke deel boog ter hoogte van de huidige Dirck van Swietenlaan naar het oosten af om bij de 'drie witte palen' aan te sluiten op het eind van de Endegeesterstraatweg en van daar verder te gaan richting Haagse Schouw. Dit zuidelijke deel is later weer afgebroken toen de weg alsnog via Wassenaar werd geleid. Alleen de al geplaatste palen van het viaduct over de tramlijn naar Wassenaar bleven staan: met die palen als skelet heeft voetbalclub Docos zijn kantine gebouwd. In 1939 kwam de 'wegomlegging' tot Oegstgeest gereed en was het afgelopen met het doorgaande verkeer langs Endegeest en het Groene Kerkje. De zucht van verlichting kon bijna in Den Haag worden gehoord, geen verkeer meer in het dorp, geen ongelukken meer bij het Groene Kerkje! Dat het nu in de Dorpsstraat weer bijna net zo druk zou zijn konden ze toen niet weten.

BRONNEN

- *Het Centrum* 18 februari 1929.
- Economisch-Technologisch Instituut voor Zuid-Holland, Oegstgeest. *Een studie van een woongebied in de Randstad Holland*, Rotterdam 1955 (typoscript), p. 69.
- *Nieuwe Rotterdamse Courant* 12 oktober 1927; 31 december 1927; 4 januari 1928; 4 juli 1928; 13 augustus 1928; 1 januari 1929.
- *Ons Oegstgeest* 9 januari 1931.
- Henk Rijken, *De Leidse Lustwarande*, Primavera Pers, Leiden 2005, blz. 58 rk./59 lk.
- G.D.M. Schwencke, *Over verkeersproblemen in de Dorpsstraat gesproken ...*, OO februari 1989.
- *Het Vaderland* 23 juni 1926; 13 augustus 1927; 20 augustus 1927; 13 augustus 1928; 23 oktober 1928; 6 november 1928; 27 mei 1929; 21 februari 1930; 12 april 1930; 29 april 1932; 3 december 1934.

Brockway-bus, 1930.

De kunstenaar Jan Wolkers (deel 2)

Zoals aangekondigd in het jubileumtijdschrift van afgelopen maart is dit deel twee over Jan Wolkers (1925-2007).

Zijn kunstenaarschap krijgt hier een volwassen invulling na de jeugdige aanloop in het eerste stuk.

DOOR JOKE NIEUWENHUIS EN WILLY TORDOIR

Beeldhouwer, schilder, schrijver. Nadrukkelijk presenteerde Jan Wolkers zich altijd in die volgorde, want: *‘Beeldhouwen is een echt vak, het is het meest gecompliceerde beroep ter wereld. Het werk staat naar alle kanten de ruimte in, je moet er als een kakkerlak omheen springen’*. Het schilderen kent die complexe driedimensionale factor niet en schrijven doet iedereen, vond hij. Met andere woorden: beeldhouwen stelt meer eisen aan de bekwaamheid van een kunstenaar dan schilderen, om over het schrijven maar te zwijgen. Wolkers raakt hier aan een debat dat al in het Italië van de renaissance gevoerd werd. Zowel kunstenaars als niet-kunstenaars mengden zich in deze paragone. Welke kunst staat hoger: schilderen, beeldhouwen, muziek of poëzie? Het is aardig om Leonardo da Vinci (1452-1519) hierover aan het woord te laten. Voor hem was het zonder twijfel de schilderkunst: *‘Het oog is het venster naar de ziel’*. Daarmee bedoelde hij dat van alle zintuigen het oog het meest geschikt was om Gods Schepping in zijn oneindige variatie zo volmaakt mogelijk te kunnen reproduceren, want dat was in die tijd het hoogst haalbare in de kunst. Het gehoor achtte hij daar ondergeschikt aan, immers: muziek moet steeds opnieuw uitgevoerd worden en poëzie herhaalt slechts wat het oog gezien heeft. Bovendien is zij omslachtiger: hoeveel woorden zijn niet nodig om bijvoorbeeld alle bewegingen in een veldslag te omschrijven, daar waar het schilderstuk dat in één oogopslag laat zien? Dat laatste argument voerde hij ook aan in de vergelijking met het beeldhouwen: slechts een enkele figuur tegenover een compleet verhaal ineens. Hij erkende weliswaar de kracht van het driedimensionale aspect, maar stelde dat de schilder dat óók kon bereiken door te modelleren met behulp van licht en schaduw.

Het grappige is dat de vereiste lichamelijke inspanning, die Wolkers mede doet kiezen voor de beeldhouwkunst, voor Leonardo juist een argument daartegen was: *‘Het zweet van de inspanning vermengt zich met het stof van het marmer op het gezicht van de beeldhouwer en ook zijn atelier is smerig en ligt vol brokken steen, terwijl de schilder daarentegen ontspannen voor zijn werk zit, goed gekleed gaat en zijn huis schoon is en mooi gedecoreerd met prachtige schilderijen’*. Juist die inspanning en rommel drukte een ambachtelijk stempel op het beeldhouwen waardoor de waardigheid van de kunstenaar – in de renaissance van het allergrootste belang – in het geding kwam.

VAN DEN HAAG NAAR AMSTERDAM, 1948-1960

Opmerkelijk genoeg was beeldhouwen niet Wolkers’ eerste keus toen hij zich aanmeldde bij de Academie in Den Haag. Dat was de schilderklas, maar die bleek vol en daarom werd het beeldhouwen. Toch lag ook de kiem hiervan al in zijn jeugd. Om zijn vader te ergeren bakte hij van klei geboetseerde kleine satanfiguren in de kachel, die deze dan tot zijn verbijstering ’s morgens in de asla vond. Vanaf de eerste dag heeft Wolkers zich voor de volle honderd procent ingezet op de academie. Maar toen een nieuwe docent, de beeldhouwer Cor Hund, naar de Amsterdamse Rijksacademie vertrok, is hij met hem meegegaan. Zijn leermeester daar werd V.P.S. (Piet) Esser. Tekenen was de basis en daarnaast iedere dag werken in hout en gips, steen hakken en brons gieten.

Met het beeld *Moeder met kind en zonnehoed* (afb.1) dong Wolkers direct na zijn afstuderen mee om de Prix de Rome:

Afb. 1 Jan Wolkers, 1953-1958, moeder met kind en zonnehoed, brons, hoogte ca. 120 cm.

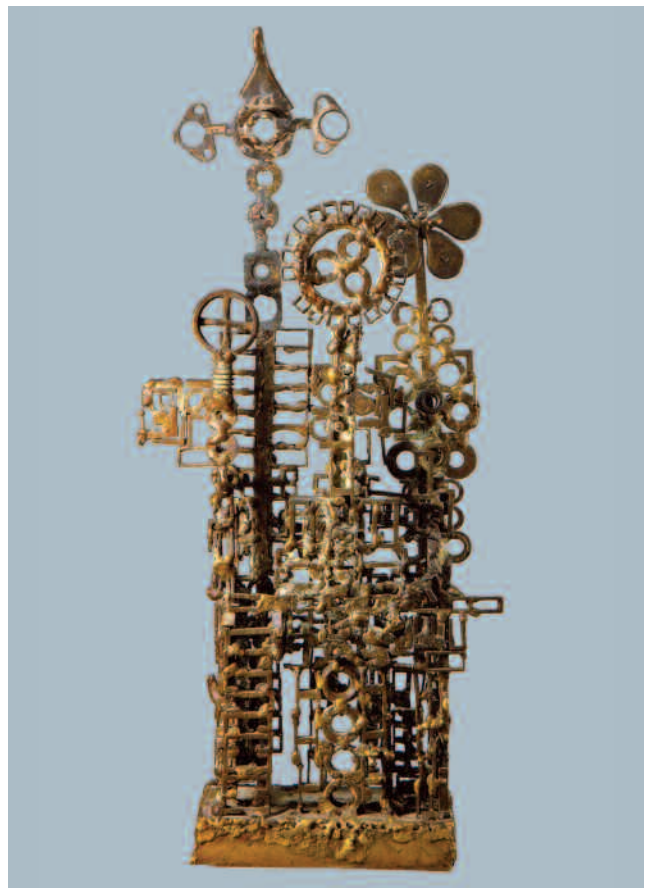

Afb. 2 Jan Wolkers, 1956, *Monument voor de watersnood, moeder met gestorven kind*, Kruiningen, brons, hoogte circa 190 cm.

Afb. 3 Jan Wolkers, 1958, *Leda en de Zwaan*, hoogte circa 240 cm.

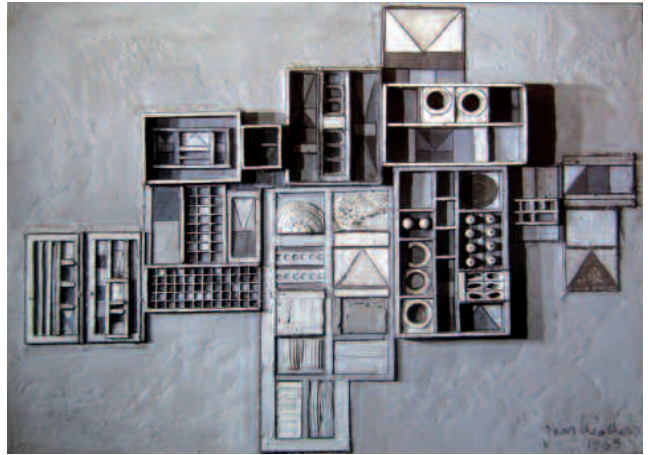
een aanmoedigingsprijs voor jonge beeldende kunstenaars en architecten, bestaande uit een aanzienlijk geldbedrag. Hij won de gouden noch de zilveren medaille, maar ontving wel een persoonlijke toelage om vier maanden in Parijs te kunnen studeren. Het beeld werd in 1957 aangekocht door de gemeente Leiden en staat in Het Plantsoen. Dit traditioneel figuratieve beeld doet on-Wolkers aan, gewend als we zijn aan zijn latere abstracte schilderijen en glassculpturen. Dat komt omdat alle naoorlogse opleidingen in ons land gericht waren op de naturalistische Franse beeldhouwkunst van onder anderen Rodin (1840-1917) en Maillol (1861-1944). Aan modernistische stromingen als kubisme of constructivisme had men hier geen enkele boodschap. Bovendien hadden ook de opdrachtgevers in het algemeen niets op met non-figuratieve kunst. Wolkers' oorspronkelijke ontwerp voor een monument ter nagedachtenis aan de watersnoodramp werd dan ook door de gemeente Kruiningen (Zeeland) afgekeurd. Hij had glas in zijn hoofd gehad, maar het werd toch weer brons, intiem en herkenbaar (afb.2) en zeker 'geen vrouw die op een opgepompte luchtballon lijkt en dan Oermoeder wordt genoemd of iets dergelijks. Daar staan wij afwijzend tegenover'. Deze zinnen legde Jan Wolkers een Commissie voor Stadsverfraaiing in de mond in zijn roman *Turks Fruit* (1969). Zijn verblijf in Parijs in 1957 (lessen van Ossip Zadkine) vormde een aarzelend keerpunt in zijn werk. Dat blijkt uit *Leda en de Zwaan* (afb.3), een opdracht van de gemeente

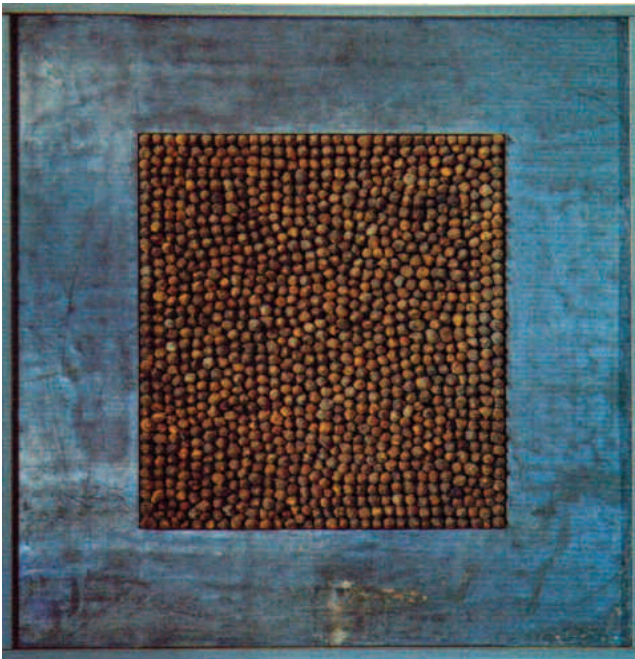
Afb. 4 Jan Wolkers, 1961, brons, messing, hoogte 40 cm.

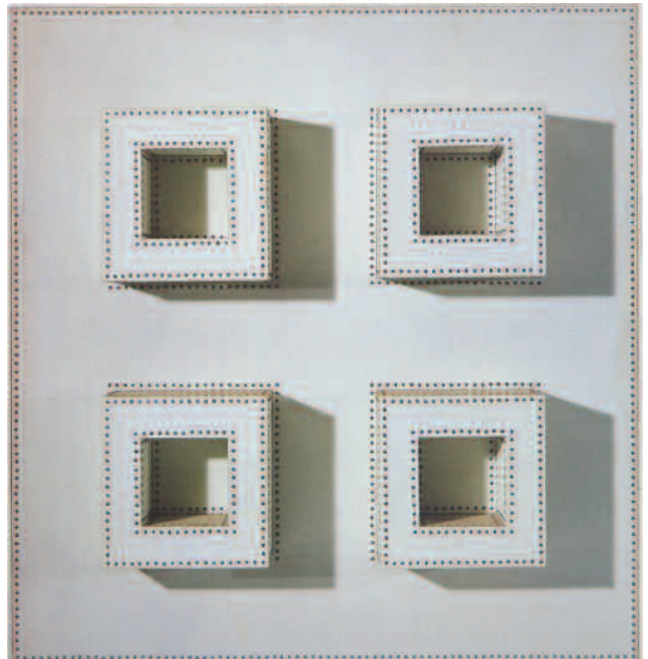
Afb. 5 Jan Wolkers, 1960, lood, steengruis, kunsthars, 46 x 63 cm.

Afb. 6 Jan Wolkers, 1965, kunsthars, zand, hout, 120 x 155 cm.

Afb. 7 Jan Wolkers, 1970, lood, schapenkeutels, 63,5 x 58,5 cm.

Afb. 8 Jan Wolkers, 1971, schilderslinnen, kopspijkers, 70 x 80 cm.

Zaandam: het is minder compact en meer ruimtelijk. De vogel (Zeus) stort zich op de vluchtende vrouw en hun lichamen gaan in elkaar op, waardoor het beeld aan herkenbaarheid verliest en aan abstractie wint. Tot 1960 maakte Wolkers zeker acht beelden in de publieke ruimte, steeds minder figuratief, om die aanpak uiteindelijk voorgoed achter zich te laten.

1960-1987

De sinds zijn jeugd opgebouwde kennis van de natuur vormde ook de basis voor zijn kijk op abstractie. Die jarenlange bestudering leidde tot zijn opvatting dat de natuur is opgebouwd uit logische, abstracte vormen en zijn hele leven heeft hij zich daardoor laten inspireren.

Hij ging heel andere materialen gebruiken: lood, ijzerafval, schroot en andere rommel die hij langs de Amstel zocht en vond. Hij ontdekte patronen in organische stoffen zoals koeienstront en experimenteerde daar mee. Zo ontstonden er sculpturen (afb.4), maar ook objecten binnen een lijst,

vlak of in reliëf (afb.5) en ze kwamen in reeksen tot stand. Latere series, gemaakt van hout, zand en kunsthars (afb.6), lood en schapenkeutels (afb.7), schilderslinnen en kopspijkers (afb. 8) benadrukten nog eens Wolkers' voorkeur voor geometrische, constructivistische vormen. Het zijn strenge composities die weinig ruimte lijken te laten voor zijn eigen gevoelens, maar dat was ook niet nodig, want die kon hij volop kwijt in zijn vele romans, die met name in deze periode ontstonden. Het succes van zijn boeken maakte hem bovendien financieel onafhankelijk en stelde hem in staat zich vrij te voelen als kunstenaar en zijn ideeën uit te voeren.

NA 1987

Het materiaal dat hem een leven lang gefascineerd heeft is glas. Het was er altijd: zijn terraria, spiegels, jampotten met insecten. Door zijn lange observaties door het glas werd hij zich bewust van de reflecties daarin van de natuur, van het zonlicht dat op een bepaalde manier

Afb. 9 Jan Wolkers, 1993, *Auschwitz-monument*, Amsterdam, glas.

Afb. 10 Jan Wolkers, 2000, *grafmonument Oegstgeest*, glas.

breekt en – meer dan bij brons – van het sprankelende effect dat het aan beelden buiten geeft. Om dat laatste aspect ging het nadrukkelijk niet in zijn eerste glassculptuur: het indrukwekkende Auschwitzmonument ter herdenking van de concentratiekamp slachtoffers (afb.9). Zes liggende glasplaten met daaronder gebarsten spiegels: ‘Voorgoed kan op die plaats de hemel niet meer ongeschonden worden weerspiegeld’, zo beargumenteerde Wolkers zijn ontwerp.

Vrijwel al zijn latere werk is uitgevoerd in glas. Oegstgeest kocht in 1997, het ons welbekende, *Vrouwen in Verzet* aan, een sculptuur van zachtgroen glas, dat nu op het grasveld vóór het huidige gemeentehuis staat. Helaas werd Wolkers ruw geconfronteerd met de kwetsbaarheid van het materiaal door vernieling van beide werken: vervanging, reparatie en verplaatsing bleken noodzakelijk. Hetzelfde lot trof ook een groot aantal van zijn andere glazen monumenten uit de jaren negentig.

Eén van de twee grafmonumenten die Wolkers maakte is te vinden op het kerkhof bij de Sint Willibrordkerk aan de Rhijngeesterstraatweg (afb.10): twee gestileerde blauwe vleugels tegen driehoeken en een cirkel met enkele versrengels van Gerrit Achterberg: ‘Vogels blijven ontwaken/ tegen uw zwijgen in’.

Begin jaren tachtig trouwde Wolkers met de twintig jaar jongere Karina Gnirrip, die hij in 1962 had ontmoet en verhuisde met haar van Amsterdam naar Texel. Het was zijn derde huwelijk. De dood van zijn tweejarig dochtertje Eva in 1951, dodelijk gewond door kokend water, luidde het einde van zijn eerste huwelijk met Maria de Roo in en zijn tweede huwelijk met Annemarie Nauta, eind jaren vijftig bleek van korte duur. Zijn verdriet en schuldgevoelens over de dood van zijn kind verwerkte hij in *Een roos van vlees* (1963) en het personage Olga in *Turks Fruit* (1969) is gebaseerd op zijn tweede vrouw.

Wolkers’ werk komt in het teken te staan van licht en kleur zoals hij dat op Texel ondergaat. Zelf noemde hij zijn – abstracte – schilderijen ‘gedachtelandschappen’: door naar buiten te kijken ontstonden ze van binnen. De toetsachtige structuur van de plantengroei in de duinen met

hun seizoensgebonden, overheersende kleuren en onderliggende tinten inspireerden hem die laatste twintig jaar tot schilderijen die veel op elkaar lijken. Een nieuwe reeks dus, volgend op die uit de jaren zestig en zeventig. ‘Herhalingen zijn voor een kunstenaar elementair, mits die herhaling goed is’ was zijn standpunt. Evenals bij Kasteel Oud-Poelgeest stond bij zijn atelier op Texel een tulpenboom, waarvan hij het prachtige geel zo bewonderde. Die kleur gaf hij zijn laatste grote schilderij (afb.11) en zo eindigde hij dichtbij het prille begin in Oegstgeest.

Jan Wolkers stierf op 19 oktober 2007. Behalve twee zoons uit zijn eerste huwelijk zijn er Bob en Tom, de tweeling die hij met Karina kreeg en die beiden kunstenaar werden.

Afb. 11 Jan Wolkers, 2006, *laatst voltooid schilderij*, olieverf op doek.

BRONNEN

- Onno Blom, *Marszwart en Titaanwit*, Amsterdam 2008
- Erna Staal (red), *Jan Wolkers*, Zwolle 2002
- www.universalleonardo.org/essays.php?id=575

Boek Oegstgeester brandweer

Zoals ook in het vorige tijdschrift gemeld is de Vereniging Oud Oegstgeest op verzoek van de gemeente bezig met het tot stand brengen van een gedenkboek over de Oegstgeester brandweer. Het ligt in de verwachting dat het boek in november verschijnt en u kunt nu al een boek reserveren. Meer informatie daarover aan het einde van dit artikel.

DOOR SYLVIA BRAAT

In de afgelopen maanden heeft een aantal mensen met grote regelmaat het gemeentearchief van Oegstgeest bezocht en gezocht naar alles wat maar enigszins te maken heeft met het onderwerp brandweer. Tal van documenten: notulen van raadsvergaderingen, gemeentelijke jaarverslagen, maar ook brieven en reclamemateriaal zijn door onze handen gegaan. Zo hebben we een goed beeld gekregen van de ontwikkeling die de Oegstgeester brandweer de afgelopen 300 jaar heeft doorgemaakt.

In dit artikel een verslag van enkele bevindingen. Niet alleen kwamen er door de jaren heen steeds betere brandspuiten op de markt, maar met de aanleg van de waterleiding door de Leidsche Duinwater Maatschappij, omstreeks 1900, deden ook brandkranen hun intrede. Naarmate nieuwe wijken gebouwd werden en sloten gedempt, verzezen meer en meer brandkranen. Wie kent niet de korte, witte, van boven afgeschuinde paaltjes met in rode letters BK erop?

Ook de reglementen behoefden periodiek aanpassing. Zo werd de openbare geseling bij diefstal van emmers of ander materieel (artikel 16 uit het reglement van 1787) in 1820 afgeschaft en veranderd in: '...zullen voor de regtbank verschijnen'.

In het kader van brandpreventie werd in 1836 de volgende verordening op het verbranden van 'strooi en ruigte' gepubliceerd: 'Het verbranden op het open veld van allerhande strooi en ruigte van welke aart dat zoude mogen wezen en dus ook het stroo

dat men alhier is na iemand overlijden, buiten het sterfhuis te verbranden, zal niet anders mogen geschieden dan bij dag en bepaaldelijk gedurende het geheelen jaar tusschen des voormiddags ten tien en des namiddags ten vier ure en op eene afstand van 16 Nederlandse ellen van alle huizen en wegen'.

Hieruit kunnen we concluderen dat het destijds gebruikelijk was matrassen, die veelal met zeegras of stro gevuld waren, te verbranden. Dit zal met name het geval geweest zijn na overlijden aan een besmettelijke ziekte.

In 1885 volgen opnieuw enige aanpassingen aan het reglement. Artikel 41 meldt dan dat bij brand de kerkklokken geluid moeten worden.

Burgemeester en wethouders konden dit nou wel verordonneren, maar kon zoiets ingrijpends wel buiten de kerken om beslist worden?

De kerkvoogden van de Nederlands Hervormde Gemeente (het Groene Kerkje) reageerden op 20 mei 1885 in een brief als volgt: 'Wij luiden de klokken onder de volgende voorwaarden: De vergunning wordt gegeven tot wederopzeggens.

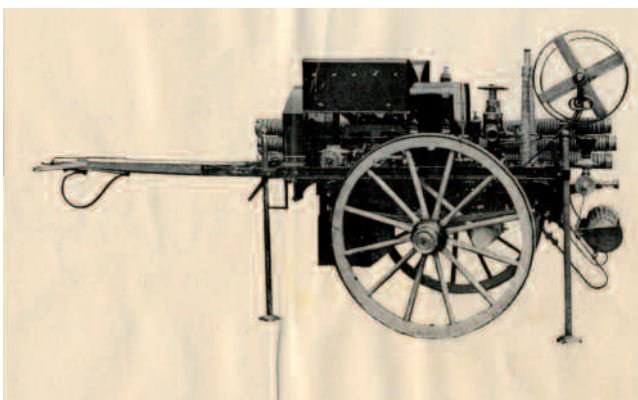
Tijdens de Godsdienstoeffening behoort vooraf toestemming gevraagd te worden aan de Kerkeraad.

De koster die wordt aangewezen de klok te luiden geniet daarvoor eene tegemoetkoming uit de gemeentekas'.

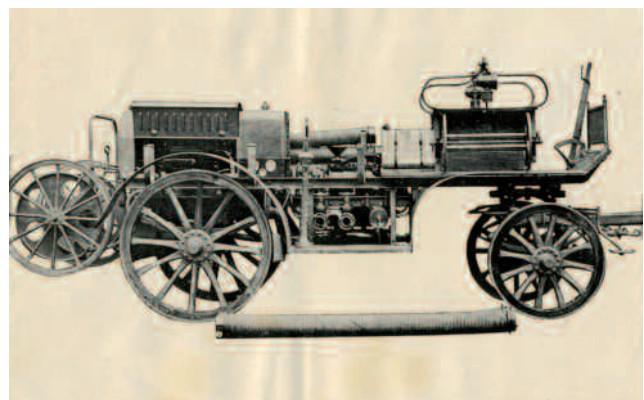
Met name punt twee komt ons wat merkwaardig voor.

Maar gelukkig zijn wij geen meldingen van brand op een zondag tegengekomen uit die tijd.

Pastoor F.H. Mensing – pastoor van 1851-1889 van de vroegere r.-k. kerk – was het totaal niet eens met dit klokgelui. In niet mis te verstane woorden reageert hij woedend, zo blijkt uit zijn brief aan burgemeester en wethouders: 'Met

Twee- en vierwielige motorbrandspuiten omstreeks 1890.

den verschuldigde eerbied geef ik UwEd. te kennen dat ik met diepe verontwaardiging kennis genomen heb van het geheel onwettig en onrechtvaardig besluit in artikel 41 der brandverordening vervat. Immers de Kerkklok behoort uitsluitend aan de R.C. Kerk en niemand anders dan ik heb er het beheer over, reden waarom ik plechtig verklaar dat ik mij nooit aan de draconische verordening buiten mijn voorweten genomen, zal onderwerpen en liever alles op het spel zet dan ooit op het voorschrift de klok te doen luiden.

Met verschuldigde hoogachting,
Uw dienaar, F.H. Mensing'

Of het uiteindelijk toch nog goed gekomen is met de kerkklok van de r.-k. kerk vermeldt de historie niet.

Vanaf halverwege de 20^e eeuw volgen de ontwikkelingen elkaar in een versneld tempo op. In 1921 krijgt de brandweer ook een reddende taak en wordt er een kist met reddingsmateriaal zoals rookmaskers, lederen kleding, verbandtrommels, reddingslijnen en kleine brandbijlen toegevoegd aan de brandspuit. Bovendien werd in datzelfde jaar een motorbrandspuit aangeschaft. Nog geen tien jaar later, in 1930, werd het materieel aangevuld met een automobielbrandspuit.

In het gemeenteverslag 1930-1935 lazen wij het volgende onder het kopje 'Openbare Veiligheid Brandweer': 'De brandweer welke tot en met 1931 een z.g. plicht brandweer was, werd met ingang van 1932 omgezet in een korps bestaande uit door Burgemeester en Wethouders aangewezen personen, voorzien van helm en uniform'. De Oegstgeester Vrijwillige Brandweer was hiermee een feit.

MEER INFORMATIE OVER HET BRANDWEERBOEK

In het boek over de Oegstgeester brandweer zal onder meer aandacht worden besteed aan de geschiedenis van de brandweer in het algemeen; het ontstaan van de brandweer Oegstgeest; het bestrijden van branden vroeger en nu; reglementen en documenten uit de eerste periode; de brandweer in oorlogstijd; de oprichting in 1920 van de vrijwillige brandweer in Oegstgeest; spectaculaire branden in Oegstgeest en omstreken; huisvesting; oefeningen; het verenigingsleven; de korpsleden en de regionale samenwerking. Natuurlijk komen brandweerlieden zelf ook ruimschoots aan het woord.

VOORINSCHRIJVING

Wilt u zeker zijn van een mooi gebonden en rijk geïllustreerd exemplaar van het boek? Maak dan gebruik van de mogelijkheid tot voorinschrijving. Wij houden u dan op de hoogte van tussentijds nieuws, de vorderingen en de presentatie van het boek. De prijs zal rond de 20 euro per boek liggen. Voorinschrijven kan door een mail te sturen naar redactie@oudoegstgeest.nl of een briefje naar Juliana-laan 5, 2341 EN Oegstgeest.

VOO lustrumactiviteit: De Grote Geschiedenisquiz van Oegstgeest

Schrijf u nu in en doe mee!

Op vrijdag 26 oktober houdt de VOO in het kader van haar 25-jarig bestaan een Grote Quiz der Oegstgeester Geschiedenis!

Op die avond komen teams van 10-15 personen tegen elkaar uit tijdens een feestelijke, spannende en leerzame avond waarbij tal van vragen over de geschiedenis van Oegstgeest worden gesteld. De presentatie is in handen van Carla de Glopper-Zuiderland en Peter Sigmond, die de deelnemers op een onderhoudende wijze door de vragen en antwoorden heen zullen loodsen!

Naast een aantal 'Bekende Oegstgeestenaren' die individueel strijden om de bokaal, zullen er een groot aantal teams meedoen. Zo zal er een team schrijvers aantreden; een team (ex)politici, wetenschappers, scholieren, ondernemers, winkeliers. Uiteraard willen we ook een aantal teams samenstellen met VOO-leden. Vindt u het leuk om deel uit te maken van een VOO-team, schrijf u dan nu in! Plezier staat daarbij voorop; iedereen kan meedoen en specialistische kennis van de geschiedenis van Oegstgeest is absoluut niet nodig.

LIEVER TOESCHOUWER?

Ook als u niet mee wilt doen als deelnemer van een VOO-team bent u van harte welkom. Als toeschouwer kunt u de diverse teams aanmoedigen.

Noteer alvast: vrijdag 26 oktober!

Verdere details worden in de loop van de zomer bekend gemaakt. Het belooft een bijzondere en gezellige avond te worden; of u nu meedoet of toeschouwer bent!

Meedoen als deelnemer of toeschouwer? Verzeker u van een plaats door een mailtje te sturen naar quiz@oudoegstgeest.nl.

Grote ledenwerfactie

Zoals op p. 3 van dit tijdschrift is geschreven, zou de VOO het fantastisch vinden als het lustrumjaar afgesloten kan worden met duizend leden. Al jarenlang schommelt de vereniging rond de 750 leden, en dat ledental zouden we graag verhogen. Het uitbrengen van het recente jubileumtijdschrift heeft al een aanwas van nieuwe leden laten zien en ook onze

ledenwerfacties op de 'Nieuwe bewonersavonden' in het Gemeentehuis zijn altijd goed voor ruim tien nieuwe leden. De lustrumactie, waarbij we inwoners van Oegstgeest die dit jaar hun 25e verjaardag vieren een gratis lidmaatschap van een jaar geven, heeft ook reacties opgeleverd.

Maar we zijn er nog niet. Om de beoogde duizend leden te halen willen we graag uw hulp inroepen. Heeft u vrienden, kennissen, burens of buurtgenoten die nog geen lid zijn van de Vereniging Oud Oegstgeest, maakt u hen dan enthousiast voor het lidmaatschap. We hebben heel veel positieve reacties gehad op het jubileumtijdschrift en door dit tijdschrift heeft heel Oegstgeest kennis kunnen maken met de activiteiten die de Vereniging onderneemt en de doelstellingen die we nastreven. Misschien kunt u iemand net dat extra zetje geven om ook lid te worden.

Wij verloten onder de leden die een nieuw lid aanbrenghen het nieuwe Brandweerboek dat aan het einde van dit jaar zal verschijnen. Voor ieder nieuw lid doet u mee met de verloting, dus hoe meer leden u aanbrengt, hoe meer kans! Vraagt u degene die lid wordt bij de aanmelding te vermelden dat u hem of haar heeft aangeraden lid te worden, dan doet u mee met de verloting.

Lid worden kan door een mail te sturen naar:

secretaris@oudoegstgeest.nl, onder vermelding van adresgegevens, of door een brief(kaart) te sturen naar Secretariaat VOO, Willem de Zwijgerlaan 27, 2341 EG Oegstgeest.

TIP: u kunt iemand natuurlijk ook zelf lid maken, door een lidmaatschap voor een jaar cadeau te doen. Uit ervaring weten we dat dit een leuk geschenk is dat gewaardeerd wordt.

Lezersreacties

Van de heer **Ab Luiting Maten** ontvingen wij het volgende bericht: Met grote trots en interesse hebben mijn broers en zus en ik en uiteraard de rest van de familie, het artikel over mijn vader in het verenigingsblad *Over Oegstgeest* van november 2010 gelezen. Heel toevallig kwamen we dit artikel tegen. In 1946 was hij als 35 jarige drie maanden waarnemend burgemeester van Oegstgeest en in die korte periode had hij zich zodanig gemanifesteerd, zo lezen we, dat men hem wilde behouden als burgervader van Oegstgeest. Hartstikke leuk dit te lezen. Afgelopen december zou hij 100 jaar geworden zijn! Dit wilde ik u toch even laten weten.

Uit Alberta, Canada ontvingen we van **Simon A. Bremmer jr.** een vijf pagina's tellende reactie op de twee artikelen over de familie Bremmer die in november 2010 en mei 2011 in *Over Oegstgeest* verschenen. Vanwege de lengte van

de reactie en de amerikaans-nederlandse schrijfstijl heeft de redactie er voor gekozen een samenvatting van de belangrijkste opmerkingen te maken.

De schrijver Simon A. Bremmer jr. is in 1950 geboren als jongste zoon van Simon Antonius Bremmer en Leonora Henriette Bremmer-Roels en is de laatste onafhankelijke boer/melkvee houder op de in het artikel beschreven boerderij van Bremmer.

Bremmer jr. wijst er op dat er naast de beschreven Johannes Bremmer en zijn vrouw heel veel andere boeren Bremmer hebben gewoond en gewerkt op de boerderij. Het sterk belichten van het leven van Johannes is te eenzijdig en onjuist als het om de bedrijfsvoering op de boerderij gaat, aldus Bremmer jr. In november 1954 is de maatschap die Johannes en Simon sr. gevormd hadden na het overlijden van hun vader, volledig ontbonden en heeft Johannes zijn deel van de veestapel verkocht aan Simon sr. Johannes heeft daarna nooit meer actief geboerd al had hij bij tijd en wijlen wel een melkkoe en mestte soms wat varkens. Hij heeft tot aan zijn pensioen als arbeider bij het bouwbedrijf Bik & Bredeveld in loondienst gewerkt. In 1973 heeft Simon jr. samen met zijn vrouw het bedrijf van zijn vader overgenomen en als zelfstandig veehouder beheerd tot zijn emigratie in 1980.

Bremmer merkt op dat in het artikel ook ten onrechte vermeldt is dat er in 1980 nog geen stromend water, elektriciteit, gas en telefoon was. In 1966 was er door het Leidse waterleiding bedrijf stromend water aangelegd in de woningen van zowel Johannes als zijn vader. In 1968 kwam er telefoon op het erf. En in 1972 heeft Bremmer jr. ook automatische drinkbakken geïnstalleerd voor de koeien. De Bremmers konden geen elektra van de gemeente krijgen, maar losten dat op met een diesel generator. Gestookt werd er op propaangas. Johannes en zijn vrouw daarentegen wilden niets met die moderniteiten te maken hebben en branden liever kaarsen en een olielamp.

Bremmer jr. schrijft dat hij nu een ranch met ruim 700 ha heeft bij 'Peace River' in noord Alberta, waar hij een paar honderd 'American Bisons' fokt. Maar dat is niet in de 'foothills' van de Rocky Mountains, en waar dat verhaal over die helikopter vandaan komt die hij zou hebben, is hem volslagen onduidelijk, zo meldt hij ons. Waarvan acte.

De achterpagina van dit tijdschrift wordt gebruikt om een bijzonder moment van het afgelopen halfjaar in beeld te brengen. Dat kan van alles zijn: een door de Vereniging Oud Oegstgeest ontvangen schenking, zoals een foto, een schilderij of een briefwisseling; een opmerkelijke verbouwing van een huis; een 100-jarige Oegstgeestenaar; een verenigingsjubileum. Alles kan 'In Beeld' gebracht worden zolang het maar iets met de historie van ons dorp te maken heeft.

In Beeld

Bij de recente opening van het Herinneringsmuseum in Oegstgeest werden wij opmerkzaam gemaakt op een bijzondere vondst die gedaan is in Oegstgeest, op de Regentesselaan 16. Daar werd bij een verbouwing tussen het plafond van de eerste verdieping en de zolder een groot aantal lege blikjes en flesjes aangetroffen, waarin onder meer bouillonblokjes, naaimachineolie, Buisman en ketjap had gezeten. Maar ook werd een leeg flesje Opekta aangetroffen. Dat was een geleimiddel, waarmee onder andere jam werd gemaakt. Er was in de 30-er jaren maar één fabrikant die dit produceerde en dat was de fabriek van Otto Frank, de vader van Anne Frank. Het betreft dan ook een uniek flesje, dat niet gauw meer te vinden is! In een ruimte in de muur eronder lag een stapel kranten uit begin 1939; De Telegraaf, Het Leidsch Dagblad, De Oegstgeester Courant en de Indischman.

Het huis aan de Regentesselaan is jarenlang bewoond door Guus Kaijadoe, een man die in 1927 in Ambon geboren was en in 2007 is overleden. Kaijadoe woonde er aanvankelijk met zijn ouders, maar de laatste jaren van zijn leven woonde hij er alleen. De heer Kaijadoe had geen nakomelingen en zijn huis en inboedel heeft hij per testament nagelaten aan de Dierenbescherming. Waarom al die spullen op die plek in het plafond lagen opgeslagen blijft een raadsel. Suggesties dat er zich misschien een onderduiker in het huis bevond, of men niet wilde laten zien dat de familie nog over een ruime voorraad eten beschikte, blijven gissingen. De vondst is aan het Herinneringsmuseum geschonken en wordt nu voor een deel geëxposeerd in het museum zoals op de afbeelding hiernaast te zien is.

Het Herinneringsmuseum is gevestigd in de entreehal van Woonzorgcentrum Rustenborch aan de Apollolaan 384 in Oegstgeest. Het museum is dinsdag t/m zondag geopend van 13.30 uur tot 16.00 uur. De toegang is gratis.

Hebt u iets dat u graag 'In Beeld' wilt brengen? Stuur dan een bericht aan de redactie: Julianalaan 5, 2341 EN Oegstgeest of mail naar redactie@oudoegstgeest.nl